

జ్యోతిర్మయి

అవసరాలవేంకటనర్సు

యువబుక్ డిప్లో

ఆచారప్పన్ పీఠి :: గవర్నరుశేట

మద్రాసు :: బెజవాడ

యువ ప్రచురణ :

ప్రథమ ముద్రణ :

జె. బి. ప్రీస్టీ వ్రాసిన

“కేటు ఎ సిటీ”

అనుసరించి వ్రాసినది.

బి. ఎన్. కె. ప్రెస్,
మద్రాసు.

కృతజ్ఞత

నాటకాలలో నాకాగ్రతి పుట్టించిన మా కార్యదర్శి
బలరాజ్ సహానీకీ; ఈ నాటకరచనలో నాకు
తోడ్పడి ప్రోత్సహించిన బ్రహ్మరెడ్డి, శ్రీనాథ్,
'శాంతమ్మ' గార్లకీ నే నెంతో కృతజ్ఞుడను.

బొంబాయి

20-8-1946

అవసరాల వెంకటనర్సు

మెంబరు.

భారత ప్రజా నాట్యమండలి.

బొంబాయిశాఖ.

పాత్రలు

రామమోహన్	....	మరల పనివాడు
వెంకట్రావు	....	స్వతంత్రభారతబాంకి మేనేజరు
శ్రీకాంతయ్య	....	వ్యాపారస్తుడు
రాజాబహద్దూర్ విశ్వేశ్వరరావు		జమీందారు
జ్యోతిర్మయి	....	సినిమానటి
భాగ్యేశ్వరి	....	వెంకట్రావు భార్య
మహాలక్ష్మమ్మ	....	శ్రీ॥ శే॥ సర్. పి. మాధవరావుగారి భార్య
లావణ్య	....	మహాలక్ష్మమ్మ కూతురు
సీతారామమ్మ	....	వంటావిడ

సూచన

స్త్రీకి కడివైపు నటీనటకులికి కుడివైపు ఓర్వోతిగోపురం, గోపురంలో అమర్చి ఓ పెద్దతలుపూ ఉంటాయి. గోపురాన్ని చేర్చి స్త్రీ వెనుకభాగం ఆవరిస్తూ ఓ రాతిగోడ ఉంటుంది. ఈ గోడ ఆట్టే ఎత్తైనదికాదు కాని వెడల్పైనది. ఎడమవైపునుంచి గోడమీదికి ఎక్కడానికి రాతి మెట్లుంటాయి. గోడదిగువని రెండు రాతిదిమ్మలుంటాయి. గోడవెనుక ఆకాశమున్నట్టు తెరపెట్టాలి.

తలుపు తెరుచుకునేదాకా రాకపోకలు గోపురమున్న వేపునుంచి కాదు. రెండో వేపునుంచి. (అనగా ఎడమ వేపునుంచి) తలుపు తెరుచుకున్నాక గుమ్మంలోంచి రాకపోకలకి 'గుమ్మంలోంచి' అని వ్రాసుంటుంది. మిగతావి ఎడమ వేపునుంచి.

ఆయా సందర్భాలనిబట్టి ఫోకసింగ్ లెట్ల వెలుతురులో నటీనటకుల్ని చూపాలి. ఈ నాటకం తెల్లవారుజాము మొదలుకుని సూర్యాస్తమయంవరకూ నడుస్తుంది. వేరు వేరు వేళలకి తగ్గ వెల్తురు వేరువేరు రంగుదీపాల సాహాయ్యంతో కనపర్చాలి.

ప్రథమాంకం

[తెరవెత్తేసరికి స్తేజి అంధకారమయమై ఉంటుంది. ఫోకసింగ్ పైటు వెలుతురులో మనం మహాలక్ష్మమ్మని చూస్తాం. ఈవిడ యాభై ఏళ్ళది; లాపుసాటి మనిషి; వితంతువుకాని, ఈవిడ ఒంటిని విలువై ననగలూ, బట్టలూ చూస్తాం]

మ:—లావణ్యా, లావణ్యా! (బిగ్గరగా) ఓ లావణ్యా! నువ్వెక్కడున్నావే?

లా:—(చీకటిలోంచి తాపీగా) వస్తున్నా అమ్మా, వస్తున్నా.

మ:—(చిరాకుగా) నన్నొక్కర్తినీ ఒదిలేసి ఎక్కడికిపోయావే? ఇలాంటప్పుడా నన్నొదిలేసిపోతావ్, ఏ ప్రమాదమైనా జరుగుతేనో?

[మహాలక్ష్మమ్మ మాట్లాడుతూండగా లావణ్య వెలుతురులోకి వస్తుంది. లావణ్య పదహారు పదిహేడేళ్ళపిల్ల; కన్నూ, ముక్కుతీరున్నా రూపసి అనిపించుకోడు, చురుకైనదీ, గుండెదీమా ఉన్నదీ, అయినా, ఆ పిల్ల మొహాన్నేమీ యీ లక్షణాలు కనపడవు]

లా:—నిన్నొదిలి నే ఎక్కడికి పోయానమ్మా, నీ వెనకాలే వస్తున్నాగా? ఏదో కాని చప్పుడయితే ఎవరా అని ఒక్కక్షణమాగి చూశా.

మ:—అలాంటప్పుడు నువ్వెవరే అగకూడదు. మనిద్దరం కలిసుండానికాని విడిపోతే ఎలా?

లా:—విడిపోవదులే.

మి:—చూ డింకా అడుగులచప్పుడు వినపడుతూందా?

లా:—ఇప్పుడేం వినపడ్డంతేదు.

మ:—మనం యిప్పుడెక్కడున్నామే?

లా:—పరమాత్ముడికి తెలియాలి.

మ:—నీకు తెలియదని చెప్పరాదులే?

లా:—అవును నాకు తెలియదు. శేవుడి ధర్మమా అంటూ ఆ దిక్కుమాలిన “సౌందర్య విలాస” హోటల్లోంచి బైటపడ్డాం. ఆ తరువాత ఏంజరిగిందో, ఎక్కడున్నామో! చచ్చిపోయామేమో?

మ:—అఘాయిత్యం మాట్లాడ కూర-కో.

లా:—నువ్వుచెప్పు పోనీ, మనం ఎక్కడున్నామో. అహో టేల్లో దీపాలారీపోడం, డాబా కూలుతున్న చప్పుడవడం—యివేనాకు పాపం

మ:—డాబాయే కూలించంటావా ?

లా:—రాళ్లూ యిటీకలూ పైనుంచి పడతూంటే నువ్వు కనపే ?

మ:—మనలాంటి గొప్పవాళ్ళికోసం కట్టిన అహో టేల్లో, డాబా ఎందుకు కూలుతుండే ? మేనేజర్నుడుగుతా నుండీసంగడి.

లా:—మేనేజర్ని కలుసుకునికద నువ్వుడగడం ? ఈప్రాంతాల్లో ఎక్కడేనా ఉన్నాడేమో చూడు మేనేజరు.

మ:—నాల్లే నీవేళాకోళం. (క్షణంబిగి) మనం ఎక్కడికీ చేరంటాం ? ఆ పక్క మైదానంలోనే ఉన్నామేమో ?

లా:—ఆ చుట్టుపక్కలలేం. ఈజాగావే రాజాగావేరు. (క్షణంబిగి) ఉండేవరో ఒస్తున్నట్టున్నారు.

మ:—(కంగారుగా) ఆమ్మో, ఎవరోనే.

లా:—భయపడకు, ఎవరో రానీ.

[శ్రీ కాంతయ్య వెలుతురులోకి వస్తాడు. ఇతనో వ్యాపారస్తుడు. మోస కాడని మొహమే చెపుతుంది. పొట్టిమనిషి. ఎదుటివాళ్ళని తృణీకరిస్తూ సాధికారంగా మాట్లాడదొతడు.]

శ్రీ:—ఎవరు మీరు ? ఎంత వేళవుతుందిప్పుడు ?

లా:—ఏమో, చూదగ్గర వాచీలులేవు.

శ్రీ:—మీదేశాకో చెప్పారుకూ. నాశ్చే శ్రీకాంతయ్య, నా పేరు మీరు విన్నే ఉంటారు.

లా:—నాశ్చేని లావణ్య, మాలోమ్మ మహాలక్ష్మమ్మ.

మ:—శ్రీ కాంతయ్యగారూ, మనం 'సౌందర్య మహల్' చేరుకున్నామా ?

శ్రీ:—సౌందర్యమహాలా ? ఎక్కడుండీ ? ఆపేరెప్పుడూ నేనినశేదే.

లా:—అయితే మనమెక్కడున్నాం ?

శ్రీ:—మా మంచి ప్రశ్నడిగావు, నే మిమ్మల్నడుగుదా మనుకుంటున్నదీ అదే.

లా:—పోనీ మీరిక్కడి కెలా వచ్చానో చెప్పండి.

శ్రీ:—ఏమో ఎలా వచ్చేనో, నాకే ఆశ్చర్యంగా ఉంది. అనుకోకుండా యిక్కడి కెలావచ్చేనో? (క్షణం ఆగి) ఇది కలనుకుందామనుకున్నా ఎప్పుడో కాని నాకు కలలూరావు. ఆఫీసులో లెఖ్ఖలు చూసుకుంటూ కూర్చున్నా, కొస్తా కుమకు పట్టింనో ఏమిటో.

రా:—(నవ్వుతూ) అమ్మా, మనం కలలోవాళ్ల మనుకుంటున్నాడీయన!

శ్రీ:—అబ్బే, అలానుకోడంలేదు. నాకు బోధపడకుండా ఉన్నది-ఆఫీసులో కూర్చున్న వాడినిక్కడి కెలా వచ్చానో? ఉండండి, యిటువే పేమునో చూద్దాం. (అని గోడవేపు వెడతాడు. తల్లి కూతురూ, అతనినో వెడతారు.) ఓ, యిక్కడేనో ఉంది. గోడలా కనిపిస్తుంది.

లా:—అవునిది గోడే.

శ్రీ:—ఏనో గోడదాపుకి చేరుకున్నాం, గుడ్డిలో మెల్ల.

లా:—ఏనో చోటికి చేరుకున్నాం.

మ:—ఎక్కడున్నామో ఎరగనప్పుడు ఏం సంతృప్తి, ఏనో చోటికి చేరుకున్నామనీ?

శ్రీ:—(లావణ్యనో) అమ్మాయీ, మీ తండ్రిగారి పేరేమిటి?

లా:—సర్ పి. మాధవరావుగారు.

శ్రీ:—సిల్కు వ్యాపారస్తులా?

లా:—(నవ్వుతూ) అమ్మా మనం వ్యాపారస్తుల మనుకుంటున్నాడీయన.

మ:—(సగర్వంగా) ఆయన పోయేసరికి భవల్ పూర్ ఎట్టేటు దివానుగా ఉండేవారు.

శ్రీ:—ఆయన పే రెప్పుడూ విన్న జ్ఞాపకంలేదే?...అయినా, నే వ్యాపారస్తుణ్ణి, దివానులతో నాకేం పని? అయితే యింతకూ, మళ్ళీ మన ఊరు చేరుకోవడం ఎలా?

లా:—ఇలా వేపేదేనా దాసుండేమో చూద్దాముండండి.

శ్రీ:—చూడు, చూడు, నే పోస్టాఫీసుకు వెళ్ళి రెండర్జంటు తెలి గ్రాములు పంపిరావాలి. (లావణ్య విరగబడి నవ్వుతుంది.) ఏమమ్మాయీ, ఎందుకు నవ్వుతున్నావ్ ?

లా:—ఎంత వెలికినా మీకీ చుట్టుప్రక్కల పోస్టాఫీసు కనపడదు.

మ:—నీకేం తెలుసే, యిక్కడేదేనా పోస్టాఫీసుండేమో ! పోస్టాఫీ సంటే జాపకమోచ్చింది, మీ పిన్నిని ఒచ్చే ఆదివారం రమ్మని వ్రాద్దా మనుకున్నా.

లా:—ఒచ్చే ఆదివార మొచ్చేసిందేమో.

శ్రీ:—అసందర్భంగా మాట్లాడుతున్నా వమ్మాయీ.

లా:—ఇది సందర్భంగా ఉందిగనుక నా-ఎక్కడి కొచ్చేమో తెలియ కుండా ఇక్కడికి చేరుకోవడం ?

మ:—ఏమే లావణ్య, నీ కాయాసంగా ఉండా ఏమిటి ?

లా:—లేదమ్మా, యివో చిత్రకథలా మనస్సు కుత్సాహం ఘట్టి స్తుంది. ఎవరక్కడ ?

[చీకట్లోంచి 'నేను' అన్న జవాబు వస్తుంది. అటువేపు లావణ్య తొందరగా నడుస్తుంది. మహాలక్ష్మమ్మ, శ్రీ శాంతయ్య అవిడ వెంట వెడతాడు.]

మ:—(వెడుతూ) అంత తొందరగా నడుస్తావేమే ? మేం ఒచ్చిం దాకా ఆగు. సాగ్రత్త. ముందేముందో చూసుకు మరీ వెళ్లు.

[ముగ్గురూ చీకట్లోకి వెళ్ళిపోతారు. సీతారామమ్మ వెలుతురులోకి వస్తుంది. ఈవిడో ముసలి ముత్తైదు. ఈ విడచేతిలో బరువైన కూరలసంచి ఉంటుంది. చాలా కష్టపడి బలికిన మనిషి. ఇంట్లోవాళ్ళకి చాకిరీ చేసి, పైన వంటకి వడ్డనకి వెడుతూ ఉంటుంది. మనస్సు చాలా శాంతమైనది]

సీ:—ఎవరు వారు ? ఏమైపోయా రిక్కడున్నవాళ్లు ? ఇప్పుడేగా వాళ్ళమాటలు నే నిన్నదీ ? ఇంతట్లోనే హయమగ్యారే. పోనీ తెలుగు వాళ్ళ మాటలు చెవినిపడ్డాయి, ట్రాములో కూర్చున్నంతసేపూ ఔంగాలీ వాళ్ళ కీసరబాసలె కదా. (చీకట్లోంచి 'ఎవరక్కడ' అన్న కేక వినపడు తుంది) మీ రెవరు ?

[రాజాబహద్దూర్ విశ్వేశ్వరరావు వస్తాడు. బుగ్గమీసాలూ, లాంగ్కోటూ, పెద్దపొట్ట, వెండిపాన్ను తొడిగిన చేతికట్ట—యివి చూసి యిత నో జమీందారని అనుకోవచ్చు. తీవిగా మాటాడబోతాడు. గర్వికాని దుష్టుకాడు]

వి:—చూడూ, గిండీక్ల బ్లౌటు కేసుందీ?

నీ:—ఏం క్లబ్బు?

వి:—గిండీ క్లబ్బు. గుట్టపుపందాలు జరుగుతాయే, ఆ క్లబ్బు.

నీ:—ఏమో నాకు తెలియదు. నా ఉనికి పెరంబూరులో.

వి:—నే పెరంబూరు రెండుకొచ్చామా? ఇది పెరంబూరా?

నీ:—ఇది పెరంబూరు కాదు. ఓవేళ మీ ఊరేమో, చాని పేనేమిటి చెప్పారూ?

వి:—అవును. ఇది గిండీ అయిందాలి. నే క్లబ్బులో కూర్చుని గుట్టాలకేసి చూస్తున్నా. నువ్వెప్పుడేనా గుట్టపు పందాలు చూశావా?

నీ:—మంచిమాటే అడిగావు. గుట్టాలనీ గాడిదన్నీ నే చూస్తూ కూచుంటే యింట్లో పనెవరు చేస్తారు?

వి:—గుట్టపు పందాలలో ఏం మజా వుందనుకున్నావ్, ఓమూరు చూస్తే నువ్వొదిలిపెట్టావ్. ఆవేళ వెంకటగిరి కవ్ డే. థర్డ్ రేస్ జరుగుతూ ఉంది. రయిన్ బో, లేడీస్ లవ్, ప్రాడిగల్ మూడూ ఉన్నాయా రేసులో. ప్రాడిగల్ మీద నే జెట్ చేశా. ఇంతట్లో మా గేలరీ విరిగి కుర్చీలన్నీ కిందపడ్డాయి. నేనూ పడ్డా. తరువాత ఏం జరిగిందో! ఇక్కడి కెలా వచ్చానో!

నీ:—కూరలు కొనుక్కుని ట్రాములో ఎక్కి నే ఒస్తుఉంటే...

వి:—(అడ్డు తగిలి) ఇదిగో చూడు నాకోసమేవరేనా ఒస్తే యిటు కేసి నెళ్లమను. నా పేరు జ్ఞాపకమంచుకో, రాజాబహద్దూర్ విశ్వేశ్వరరావు.

నీ:—(చిరునవ్వుతో) అలాగే.

వి:—ఇంకెవరేనా ఉన్నారా యిక్కడ?

నీ:—ఎంతోనేపు కాలేదు, యిద్దరాడవాళ్లూ ఒకాయనా, యిటువే. పెళ్లారు.

వి:—సరే, వాళ్ళనడిగి దాని తెలుసుకుంటా. ఎవరయ్యా ఆక్కడ ?

[అంటూ చీరట్లోకి వెళ్ళిపోతాడు]

నీ:—(తనలో) గుడ్డపు పండాలు చూశావా అని నన్నదగ్గరే. వాటిలో ఏం విజా ఉందనుకున్నావ్, దీనిని చూస్తే నువ్వొక్కో పెట్టె వంటాడు... గట్టివాడే.

[చీరట్లోంచి “ఏమండోయ్, ఏమండోయ్” అన్న కేకలు వినపడతాయి.

“ఏమండోయ్ మీరెక్కడున్నావూ? వినపించుకోరేం? మాటాడరేం” అని యిందాకటికంటే దిగ్గరగా కేకలు వినపడతాయి. భాగ్యేశ్వరి వెలుతురులో కొస్తుంది. వయస్సులో ఉన్నవీ, అందకత్తె, అయినా ఎప్పుడూ రొసరొసలాడుతూన్న మొహం.]

నీ:—ఎవరమ్మా నీక్కొకలనినీ, రాగాజుగ్గర్ విశ్వేశ్వరరావో?

భా:—విశ్వేశ్వరరావుతో నా కేంషి? నాక్కొకలనినీ మా ఆయన.

నీ:—ఎవరో ఆయన యిద్దరాడవాళ్ళనో యిటావేపువెళ్ళాడు. పొట్టాయనలా కనిపించాడు.

భా:—మా ఆయన పొట్టాయన కాను.

నీ:—నిా యిద్దరూ కలిసి రాలేదూ?

భా:—కలిసేవచ్చాం. ఇప్పటిదాకా కలిసే ఉన్నాము. ఎక్కడూ కలిసే ఉంటాము.

నీ:—(తనలో ఆనుకున్నట్టు) ఏమం, పిల్లకి చెలగాటం, ఎల్లప్పుడూ ప్రాణపోకటా.

భా:—(తనమాటల ధోరణిలో దీన్నర్థం చేసుకోక ఇద్దరిం కలిసే గోడ్డుమొగ చేసుకున్నాం. ఆయనన్నామూ: “భాగ్యం, యిలా వెళ్ళగారా,” నే అన్నా “అలా ఎందుకండీ, యిలా రండి.” అని. నామాట వినండను. వినుంటే నన్నొకలేని వెళ్ళేవారుకారు. ఎక్కడి కెళ్ళానో, ఏమయిపోయానో.

నీ:—ఏమీ ఆయిపోడమ్మా, ఆయనే వస్తాడు, చువ్వు శాంతిపడి కూచో. ఆక్కడేదో గోడొందని యిందాకటి వాళ్ళనుకుంటున్నాను. గోడ

దాకా వెళ్ళినా వెనక్కి మళ్ళవలసిందేగదా. కాసేపు నువ్వుకూచున్నావంటే నీ కాళ్ళదగ్గరకొచ్చి వాల్తాడు. మొగాళ్ళతీరే అదమ్మా.

భా:—నామాట వినకపోయిందాలి కాని నన్నాదిలి వెళ్ళేమనిషి కాదు.

సీ:—మంచిమాటే. ఈ చుట్టుపక్కలా మీకాపరం ?

భా:—మేం త్యాగరాయ నగరంలో ఉంటూంటాం. అక్కడ స్వతంత్రభారత వ్యాంకి కీయన మేనేజరు.

సీ:—ఈవే వెంసు కొచ్చాయా ?

భా:—మేం ఉభయులం రైలెక్కి నెల్లూరు వెడుతున్నాం. మా మామయ్య సెలవలకి రమ్మని వ్రాస్తే బైలుదేరాం.

సీ:—కూరలు కొనుక్కుని ట్రాంలో ఎక్కి నే ఒస్తూఉంటే...

భా:—(అడ్డుతగిలి) ఆరై లో సొరంగంలోంచి వెళుతూంది. అంతా చీకటయిపోయింది. ఆయనన్నారు. “భాగ్యం, యింత చీకటేమిటే, ఒక వేళ మనం చచ్చిపోయామేమో,” “చాలైండి, ఆఘాయిత్యపు మాట లాడకం” డన్నా నేను.

సీ:—అవునమ్మా, చచ్చిపోయిన వాళ్ళకీ లోకస్పర్శే ఉండదు. వాళ్ల కేదీ అంటకేనా పోవాలి, వాళ్ళ అనుభవమేనా వేరుగా ఉండాలి. మనం చచ్చిపోయా మనడానికివీల్లేదు. నాకాళ్ల సలుపెప్పట్లాగే ఉందా. కూరలసంచి యిక్కడే ఉందా. నే చచ్చిపోయింటే యీదీనాతో వచ్చిదా ? సగంచెప్పి ఆపుచేశా, కూరలు కొనుక్కుని ట్రాంలో ఎక్కి నే ఒస్తూ ఉంటే...

భా:—(అడ్డుతగిలి) మా ఆయన్ని వెతకడానికి నే వెడతా.

సీ:—ఎందుకమ్మా, ఆయనే వస్తాడు.

భా:—ఏమయ్యాలో, ఎక్కడికెళ్ళాలో, నే యిక్కడ కూచుంటే ఎలా ? ఏమండీ ఎక్కడున్నారు ?

[అంటూ చీకట్లోకి వెళ్ళిపోతుంది]

సీ:—నిత్యం వ్యాకులపడే మనిషి ; తా సుఖపడదు, వొకరిని సుఖ పడనివ్వను.

[దూరాన్నుంచి మాటలు వినపడతాయి. వెంకట్రావు జ్యోతిర్మయి మాట్లాడుకుంటూ వెలుతురులోకి వస్తారు. వెంకట్రావు భాగ్యేశ్వరి మొగుడు. నడివయస్సు వాడు. జ్యోతిర్మయి నీనీమానటి. పాపకేశ్య వయస్సుది. ఓ మోస్తరందకత్తె. పెంకి. పోకిరీలా మొదట్లో మనకి కనిపిస్తుంది. కాని వెళ్ళినకొద్దీ మన కా విషయో సానుభూతేర్పడుతుంది]

వెం:—దైరక్ష్ రామాటంటే మీరేమన్నారు ?

జ్యో:—వాడి మొహం మీదే చెప్పేశా: నీ పెట్టినం అఘోరించి నట్టే ఉంది. ఇదిగో నీ కంట్రాప్టు. నాకు రావలసిన అణాపైసలూ లెళ్ళి పెట్టి యిచ్చెయ్యి, అని స్టూడియోలోం చొచ్చాశా.

వెం:—తనువారేం జరిగిందీ ?

జ్యో:—స్పృహతప్పి నోడ్డు మీద పడిపోయానో ఏమిటో, మళ్ళీ మిమ్మల్ని కలుసుకోవడమే నాకు జ్ఞాపకం.

నీ:—(వెనుకనుంచి) కూరలు కొనుక్కుని ట్రాంలో ఎక్కి నే ఒస్తూ ఉంటే.....

జ్యో:—(అడ్డుతగిలి) ఎవరండీ మీరు ? మిమ్మల్ని చూడనేలేదు.

నీ:—నీతారామమ్మ నా పేరు. నీ కేరో ?

జ్యో:—నా పేరు జ్యోతిర్మయి.

నీ:—ఈయన భాగ్యవన్నా విడకి గుట్టమా ?

వెం:—భాగ్యేశ్వరి మా అబ్బడేనండీ. నా పేరు వెంకట్రావు.

నీ:—మీ కోసం అవిడ ఊరూ వాడా వెతుకుతూంది.

వెం:—నేనూ వెతుకుతున్నానండీ దానికోసం.

జ్యో:—ఎప్పటినుంచీ వెతుకుతూంటా? నా మాట వింటూన్నంతసేపూ అదేనా ఏమిటి మీరు చేస్తున్న పని ?

వెం:—భాగ్యం ఏమయిందా అనే చింత నాకు లేదనుకున్నారా ? (నీతారామమ్మతో) అటువే వెళ్ళిందండి ?

నీ:—ఇటూ.

వెం:—(అటు రెండడుగులేసి) భాగ్యం, భాగ్యం !

భ:—(చీకట్లోంచి) ఎక్కడున్నారండీ మీరూ ?

వెం:—ఇక్కడ, యిటు యిటు.

శ్లో:—(క్షిప్తరగా) ఇటు వేపండ్లోయి, యిలా రండి.

[చాగ్యం ప్రవేశించేసరికి జ్యోతీ వెంకట్రావు ప్రక్కప్రక్కల నిలబడుంటారు]

భా:—చీరిక్కడున్నారా? ఎంతనేపాయి మీకోసం వెతుకుతున్నానండీ.

వె:—నే నీకోసం వెతుకుతున్నా.

భా:—వెతుకుతూంటే నన్ను కలుసుకోలేదేం?

శ్లో:—(చిరునవ్వుతో) నిజంగా వెతికారండీ.

భా:—(శ్లోతిమాట వినిపించుకోనట్లు మొగుడితో) అయిన ఆలస్యం చాలు. మనమెక్కడున్నామో ముందుగా తెలుసుకోవాలి, ఆవిడ మీతోచెప్పకపోతే.

శ్లో:—నాకే తెలియనప్పుడు నే ఎలా చెప్పను? ఆయన అడగడం మాత్రమే మడిగారు సుమండీ. ముందు మీ మాటడిగారు; తగువాటి మాటడిగిగారు.

భా:—(కోపంగా) ఓహో, అలాగా? (మొగుడితో) రండి మన దారిని మనంపోదాం.

వెం:—సరే పద. (శ్లోతిర్మయితో) వెళ్ళొస్తానండీ.

భా:—(తనూ వెంకట్రావు వెడుతూండగా) మీకోసం తిరిగి తిరిగి కాళ్ళడిపోయామి. మీకు చీమకుట్టినట్టేనా లేదు. ఎందుకుంటుందీ? ఎవరో ఆవిడ జతపడిందీ?

[అంటూ ఉభయులూ చీకట్లోకి నడిచిపోతారు]

శ్లో:—సీతారామమ్మగారూ, చూశారా, మొగుడ్ని చెంగునెలా కట్టుకుపోయిందో.

సీ:—దాంట్లో ఏం సుఖంఉందమ్మా.

శ్లో:—(ఓకెళ్ళీ తీసి తన చుగ్గవెట్టి యింకోకిళ్ళీ సీతారామమ్మ కివ్వబోతూ) మీరూ తాంబూలం వేసుకుంటారా?

సీ:—వద్దమ్మా, నాదంతాలంతమంచివి కావు. ఇక్కడ కూర్చోడానికేదేనా జాగా ఉందేమో, తిరిగి తిరిగొచ్చాను, నాకాళ్లు నీకెడు

తున్నాయి. (చీకట్లోకి నడిచి) ఇక్కడ బాగుందమ్మా, యీ గోడచేరు వని కూర్చుంటా.

శ్లో:—నా మనసిప్పుడు కాస్త కుగుటపడతూంది. చేతిలో ఉన్నది బానిసోతే విచారంకాని ఏమిలేనప్పుడు విచారమెందుకండీ? సీతా రావిమ్మగారూ, మీరక్కడున్నారా?

సీ:—ఉన్నానమ్మా, నువ్వు మాటాడతూ ఉండు. ఎవరేనా మాట డుతూ ఉంటే ఊకొడుతూ వినడం నాకీష్టం.

శ్లో:—ఎవరేనా వింటూఉంటే మాటాడడం నాకీష్టం. ఎప్పుడూ కాగు సుమండీ, అప్పుడప్పుడు మాటాడాలని. నాకు బుద్ధి పడతూ ఉంటుంది. నేనిగో చెప్పేనో లేనో సినిమాలలో పనిచేస్తూ ఉంటానని. సినిమానలో బతుకలాటంనో మీకు తెలుసండీ?

సీ:—తెలియదమ్మా.

శ్లో:—ఊడిగపు బతుకంటే సినిమానచీ బతుకే అనుకోండి. రాత్రన్న మాటలేను, పగలన్న మాటలేను, వాళ్ళెప్పుడు రమ్మంటే అప్పుడు వెళ్ళవలసింకే మనం. పదినిముషా లాలస్యంగా వేడిలిమా మేనే జరు కల్లేజ్చేస్తాడు. పోనీ పెత్తనంచేసి ఒక్క వెధవేనా వేళకొస్తాడను కున్నారా? నిక్కి నీలిగి వాళ్లు రావడం, వాళ్ళొచ్చాక, ఎవడి కిష్ట మొచ్చినట్టు వాడాడ్లు వెయ్యడం. చింపిరి జుత్తుతో రమ్మ నేవా దొకడూ, జడదన్నకు రమ్మ నేవా దొకడూ; ముఖమలో ద్రస్సు వేసుకోమనేవా దొకడూ—బనారసుచీర కట్టుకురమ్మ నొకడూ, యిలా ఎవడికి తోచింది వాడు పురమాయిస్తూ ఉంటాడు. ఎవడిమాట వినకపోతే వాడికే గుట్టు-యిందరు వెధవలతో వేగుకురావాలి. సినిమా తీస్తూంటే అక్కడికిచేరి-పశువుల్లా, పందుల్లా—నా అవయవాలకేసి చూస్తూ నిలబడేవాళ్ల మాటడుగుతారా...

సీ:—ఉచ్చం నీచం ఒదిలేసిన వాళ్ళ మాటడి గేవేమిటమ్మా.

శ్లో:—మొగాల్లలా ఏడిస్తే ఏడిచారు, అడవాళ్ళకేనా బుద్ధుం దొన్నా? స్టూడియో కప్పుడప్పుడొచ్చే అడవాళ్లుంటారు. బోగంవాళ్ళ

కంటే అన్యాయంగా ఒళ్ళు బైటపెడుతూ; మొహాన్ని తట్టెడు పొడగు పూసుకుని చెంపలు వాయగొట్టినట్టెఱబానిస ఇగ్గలతో, పెదాలకిలక్క పూత వేసుకుని—ఏం గోగం వచ్చిందండీ వీళ్ళందరికీని ?

సీ:—సుఖమెరగక ఆలా ఉంటారమ్మా.

జ్యో:—అందుకేనా, ఎవరేనా సుఖపడతూంటే అంతగా ఏడుస్తారు ! అయితే మనమిప్పు డెక్కడున్నామండీ ?

సీ:—ఏమోనమ్మా, నాకు తెలియదు. కూరలు కొనుక్కుని ట్రాంలో ఎక్కి నే ఒస్తుఉంటే....

జ్యో:—(అడ్డుతగిలి) నే యీ కంపెనీలోచేరి ఆరునెలలే అయింది. అంతకుముందో ఏడాది కొల్లాపూరులోనూ, తొమ్మిదినెలలు కలకత్తా లోనూ పనిచేశా. ఎక్కడి కెళ్ళినా సత్రపు భోజనం మతం నిద్ర— ఈవిధంగా...

[రామమోహన్ ప్రవేశించినందువల్ల జ్యోతి మాటమధ్యలో ఆపేస్తుంది. ఇతను సుమారు ముప్పైఏళ్ల వాడు. ఇతని లక్షణాలు : మాసినబట్టలు ; ఎందకీ గాలికీ ఓర్చి మోటుపడ్డ మొహం ; ఎదుటివాళ్లేమనుకుంటారో లక్ష్యంచేయకుండా మాటాడే వైఖరి]

రా:—(జ్యోతికేసి చూసి) ఏం, జగన్మోహినీ.

జ్యో:—(సీతారామమ్మతో) ఏమండోయీ, నన్ను నెంటాడే నరపశు విక్కడికీ వచ్చాడు. ఈ ఘటాలని ఒగుల్చుకొచ్చా ననుకున్నా.

రా:—నీలో నువ్వు మాట్లాడుకుంటున్నావా, జగన్మోహినీ ?

జ్యో:—నన్ను జగన్మోహినీ అని పిలవకు.

రా:—నువ్వు జగన్మోహినివి కావూ ?

జ్యో:—కానింకీధోరణి కట్టిపెట్టా, నే మాటాడుతున్నది ఆ చీకట్లో కూచున్నావిడతో.

రా:—ఆవిడ చీకట్లో ఎందుకు కూచుందీ ?

జ్యో:—అలాంటి తీర్పుకోడాని కక్కడ కూచుంది. అడదానివయితే నువ్వు ఆపనే చేసేవాడివి.

రా: — నే ఆదిత్యాన్నయితే ఏనాడో టపాకట్టేస్తే వాడిని.

జ్యో: — అదేవాళ్ళింకా సులువుగా చెప్పిపోవారా? వాళ్ళు చెప్పిపోతే ప్రశంస వెలా నడుస్తుంది?

రా: — నడకకపోతే మా నేస్తుంది.

జ్యో: — ఇప్పుడు నడుస్తుందని మాత్రమేం చెప్పం?

రా: — (సీతారామమ్మతో) మీరెవరో, నామనసులో ఉన్నమా చెప్పారండీ. “ఇప్పుడు నడుస్తుందనిమాత్రం ఏం చెప్పం?” ఇంకొక్కటి చెప్పండి. వనం యిప్పుడెక్కడున్నాం?

జ్యో: — న్యాయానికి పెరంగులులో ఉండాలి, కానక్కడలేం.

రా: — సీతారామమ్మలు సరిగిరించి నువ్వు వెలివిగా ముట్టాడు తున్నావ్, ఓర్పు (నిగొట్టించి) పచాసుచేస్తూ నేనొక్కటేమనలో పని చేస్తున్నా. అదేదీనూ సమద్రంలోంచి మేంవస్తుండగా స్త్రీ ముగ్గు పెట్టుకునే గోగమొచ్చింది. నాయాకునో, నాకంటే పెద్దవాడే అవరి.

జ్యో: — ఉభయుల బానికంటూ వెళ్ళించిమాస్తే ఎవరొచ్చి ఎవరు చిన్నో చెప్పేయొచ్చు.

రా: ... ఓహో, నువ్వు జగజ్యోహినీ?

జ్యో: — కోపంగా ఓసారి చెప్పితే బద్ధండాని.

రా: — నికంర చెప్పన కోపంవస్తుందా?

జ్యో: — ఎప్పుడూ రాదు.

రా: — ఇప్పుడెందుకు కోపం?

జ్యో: — యీ ఆరేళ్ళింకా నాతో సరికాలాడ బోయిన తొమ్మిది గుర్తు అదమాయించి విడిచిపెట్టా. ఆదాకేనువ్వు తొక్కుతే నాని కష్టంగా ఉంది.

రా: — మా నేస్తాలే. ఏ చేరవగు?

జ్యో: — జ్యోతిర్మయి. ఏ పేరో?

రా: — రామమోహన్.

జ్యో: — నువ్వేంపనిచేస్తూ ఉంటావ్?

రా:—ప్రస్తుతం చేస్తూన్న పని - స్త్రీమరులో మరలు బాగుచెయ్యడం ,
 ఓపనంటూ ఏమిటి ? అన్నిటిలోనూ వేరెట్టా, కొన్నాళ్లు రైలునడిపా,
 కొన్నాళ్లో ఫ్యాక్టరీ యంత్రాలు సరిచేశా. అమెరికాలో ఉన్నప్పుడు -
 వ్యవసాయపు పని చేసేవాడిని. అన్ని బాపతు పనులూ నేర్చుకున్నా -
 ఒక్కడబ్బు చేసుకోవడం మినహా.

జ్యో:—అదిమాత్ర మెందుకు నేర్చుకోలేదూ ?

రా:—నేర్చుకుందామన్నా, నాకు పట్టపడంలే.

జ్యో:—నువ్విక్కడ కెలావచ్చావ్ ?

రా:—ఏమో ఎలావచ్చానో. స్త్రీమరులో మరలు బిగిస్తూ ఉన్నవాడి
 నిక్కడి కెలావచ్చేనో. స్త్రీమరు నడిసముద్రంలో ఉంది, ఒడ్డునేనారేదు.
 నువ్వెలా వచ్చావ్ ?

జ్యో:—నే సినిమాలలో పనిచేస్తూ ఉంటా. డైరెక్టరు వెధవతో
 బెబ్బలాడి, వాడికి పెట్టవలసిన కాస్త గడ్డి పెట్టి, వీధిని పడ్డా. తరువా
 తిక్కడి కెలా వచ్చానో. ఆ వెలుతు రేమిటి ?

రా:—తెల్ల నారుతూంది.

జ్యో:—ఆ గోపుర మేమిటి ?

రా:—రంగూన్ లో యిలాంటి గోపురమే నే చూశా.

[ఇద్దరూ గోడమెల్లెక్కుతూ ఉంటారు. సీతారామమ్మ నిద్రపోతూ ఉంటుంది]

జ్యో:—(నెమ్మదిగా) చూశావా, సీతారామమ్మ గారు నిద్రలో
 తూన్నారు.

రా:—పాపం, ఎంతలసిపోయిందో.

[ఇద్దరూ గోడమీద నిలబడి అవతలవేపు చూస్తూ ఉంటారు. సగం చీకటి
 సగం వెలుతురుగా ఉంది]

జ్యో:—ఇదేమేనా కోటగోడేమో ?

రా:—అవొచ్చు. ఊరిచుట్టూ గోడేనా అవొచ్చు. వై నాలో
 యిలాంటి గోడలే ఊరుచుట్టూ కదతూ ఉంటాయి. నేజ్జొక్క ఉన్నప్పు
 డెన్నో చూశా.

జో:—నేనూ చూశా సినిమాలో.

రా:—(క్రిందకు చూస్తూ) ఏదీ సరిగా అనడం లేదు. కిందకి చూస్తే మాత్రం మగాధంలా ఉంది. ఇంక ముందుకి దారిలేదు.

జో:—(క్షణమాగి) చూడు - నిన్ను నే 'రాం' అని పిలవొచ్చా?

రా:—అభ్యంతర మేమిటి, జ్యోతీ.

జ్యో:—(తాపీగా) రాం, యీ నిగువ నేర్చినా చిత్రమైనడోరం నేమో?

రా:—చిత్రమైన డోరంటే?

జ్యో:—అంటే...సరిగా చెప్పలేను కాని...నే చూసిన మద్రాస్, బొంబాయి, కలకత్తాలలాంటిది కాని డోరు.

రా:—నే చూసిన లండన్, లోక్కియో, న్యూయార్కులలాంటిది కాకుండా.

జ్యో:—(తాపీగా) వాటన్నిటికీ భిన్నమైన డోరు. అలాంటి డోరు చూస్తూనని నే చిన్నప్పటినుంచీ అనుకుంటూ వచ్చా. అవతల సిద్ధంగా కట్టున్న డోరు. మనం లోపల ప్రవేశించడమే తరువాయి, నే యిహా చెప్పను నువ్వు నవ్వుతున్నావ్.

రా:—వేళ కోర్కెనికి కాదు జ్యోతీ. స్నేహభావంతో నవ్వా.

జ్యో:—అయితే సంగోషమే. ఈ డోరుకీ విగతా డోళ్ళకీ-ఎగతాకీ స్నేహానికి ఉన్న వ్యత్యాసముండాలి.

రా:—నువ్వలా ఉత్సాహంగా చుట్టూదడగా ఉండే...కోర్కె ప్రాసెసింగ్ పాపకమొస్తోంది. లోపల ప్రవేశించి. వెనుతాకిన “కలలో నేనో మహాపిట్టం చూశా. ఎంతో స్నేహంగా గతుకుతా న్నారా డోళ్ళ వాళ్ళు, విగతా వాళ్ళందరూ ఏకమై ఆ డోరు వలసెచ్చుకుందామని చూశావ్. కాని ఎవరికీ వశంకాకుండా, ఎక్కడా వెక్కువెపరకుండా ఆ డోరు నిలిచుంది.”

జో:—కవి వర్ణించిన డోరెక్కడో ఓ చోట ఉంది, రాం.

రా:—కలలో చూశానన్నాడు కాని నిజంగా అలాంటి డోరుండే నెలానమ్మడం?

జ్యో:—ఉంది. రాం, ఆలాంటి ఊరు చూస్తానని నాకు పూర్తిగా నమ్మకముంది. అక్కడికివెళ్ళి ఉండిపోదామనికూడా అనుకుంటూ వచ్చా. వే ఏఊళ్లోనూ స్థిరంగా ఉండకపోయింది చివరకా ఊరుచేరుకుందా మనేమా!

రా:—(ఉభయూ మెట్లుదిగుశూండగా) పోనీ కాని, “శుంతా” ఆ నెప్పుడేనా నిన్ను నువ్ పిలుచుకున్నావా?

జ్యో:—పిలుచుకున్నా కాని ఆ శేగెట్టి నువ్వుశిలిస్తే ఒప్పును సుమా.

రా:—నిన్ను పిలవడం మాటకాదు - నన్నే నే పిలుచుకున్నా. “శుంతా” అని - ఎన్నోసార్లు పదిపన్నెండేళ్లలో.

జ్యో:—నీకంత వయసెక్కడందీ?

రా:—నాకేం తక్కువ వయస్సుందచుకున్నావా - ముప్పైఒకటి నిండాయి.

జ్యో:—నిండుతేనేం? పోనీ, నా వయసెంతో చెప్పుకో.

రా:—పందొమ్మిది, తప్పతే ఇరవై.

జ్యో:—నా మొహమే చెప్పడంతే పాలికేళ్లున్నాయని? ఇప్పుడలపిపో యున్నాననుకో. లేకపోయినా—నే తిన్నథక్కాముక్కలతో బావణ్యం చెడందేమో మొహం.

[ఒకళ్ళనొకళ్ళు చూసుకుంటారు]

రా:—నీ మొహాని కే లోపమూలేదు, జ్యోతీ.

జ్యో:—(మాట మళ్ళించడానికి) సరేకాని, అక్కడా తలుపేమిటి?

రా:—చూద్దాముండు (ఇద్దరూ తలుపుదగ్గరకు నడిచివెళ్ళి దాన్ని పరిశీలిస్తారు) ఈ గోపురం నగరరక్షణకి కట్టుందాలి సుమా. ఈలాంటి గోపురాలే పూర్వకాలం.

జ్యో:—(అడ్డతగిలి) పూర్వం కట్టించంటావా యీ గోపురం?

రా:—పూర్వంకట్టిన దానిలాలేదు. కొత్తగా కట్టినట్టే ఉంది. ఈ తలుపు మాగట్టితలుపు. ఓ పట్టాన్ని దీన్ని పగలగొట్టలేం.

జ్యో:—ఏం?

రా:—(వేలుమడిచి తలుపునికొట్టి ధ్వనిచేస్తూ) ఇదేదో కొత్తమాదిరి లోహంతో చేసినట్టుంది. ఇనుమకాదు, ఉక్కుకాదు. అల్యూమినియం బ్రాంజే అనుకుంటూ, లేకపోతే యీ పైమెరుపురావడం కష్టం.

జ్యో:—(నవ్వుతూ) ఉన్నట్టుండి యీ తలుపునిగురించి లెక్కరివ్వడం మొదలుపెట్టావు, దీన్ని నువ్వే తయారుచేసినట్టుగా, మీ మొగాళ్ళ మోస్తరే అంత.

రా:—(జ్యోతి మొహంకేసి చూసి) మొగాళ్ళసంగతి నీకేం తెలుసు?

జ్యో:—(రామమోహన్ కేసి చూస్తూ) చాలా తెలుసులే.

రా:—అలాగా?

జ్యో:—(మొహం ఎత్తే) నూవాళ్ళ కూటికీ గుడ్డకీ వాచి బాధపడతూంటే, పదహారో ఏట నేయిల్లాదిలేశా. దాసీపనిచేసి కొన్నాళ్ళు పిల్లలైతూకు మోశా. ఆ వెనుక ఫిలుం కంపెనీలలో చేరా. ఈ కంపెనీలలో దినదినగండం నూరేళ్ళాయుషు - అన్నట్టు పెడుతూంది. నా బతుకు, ఏదో మనస్తాపంలేకుండా ఒక్కరోజేనా గడిచిందనుకున్నావా? మధ్యనెప్పుడేనా కౌస్తసుఖం దొరికితే - మొగాళ్ళతో అను ఇంకొకటను-- దాన్నీ నే ఒదిలిపెట్టలే.

రా:—నీచరిత్ర నాతో ఎందుకు చెపుతున్నావ్ ?

జ్యో:—ఏమో నీతో చెప్పాలని బుద్ధి పుట్టింది.

రా:—నాకు వినాలన్న కుతూహలంలేదే ?

జ్యో:—అలాగా ?

రా:—పోనీ నువ్వు నమ్మకపోతే.

[అని తలుపుదగ్గరకు వెళ్ళి గట్టిగా బాదుతాడు : ఈ చప్పుడికి సీతారామమ్మ ఉలిక్కిపడి లేస్తుంది]

సీ:—నన్నదరగొట్టావు, నాయనా.

రా:—పొరపాటు పిన్నీ, తునించా.

సీ:—ఎందుకలా తలుపు కొడుతున్నావ్ ?

రా:—మనం యిక్కడున్న ట్టవతలవాళ్ళకి తెలియబరచొద్దూ.

[తలుపెవరేనా తీస్తారేమో అని చూస్తాడు]

సీ:—నువ్వు తలుపుకొట్టేం లాభంలేదు. దానికి బుద్ధిపుట్టి ఆది తెరుచుకోవాలి కాని, మన ప్రయత్నంవల్ల దాన్ని కదపలేం.

రా:—నీకలా తెలిసింది, పిన్నీ ?

సీ:—నాకు నోచిన ముక్క చెప్పా, నమ్మ, నమ్మకపో. ఇంటిదగ్గర మావాళ్ళూ నమ్మరు, నే యిలాంటివి చెపితే. క్రియకి నే అన్నట్టే జరగడమూ చూశా.

జ్యో:—నాకూ రాబోయేది కళ్ళకి కట్టిన ట్టగుపడుతూంటుందండీ, అప్పుడప్పుడు.

రా:—జ్యోతిష్యం తెలిసిన మీయిద్దరి మధ్యా నే చిక్కుకున్నానన్నమాట.

సీ:—మేం యిద్దరమే అనుకున్నావా యిక్కడున్నది? రొసరొసలాడే భాగ్యేశ్వరీ, భాగ్యేశ్వరీ మొగుడూ; గుట్టపుపందాల విశ్వేశ్వరరావు; లావుపాటావిడా, ఆవిడ కూతురూ; వాళ్ళతో వెళ్ళిన పొట్టా. యనా—యిందరం యిక్కడున్నాం.

రా:—అయితే ఓ మీటింగుకు సరిపడ్డంతమందున్నాం.

సీ:—అడుగో. ఆ పొట్టయనొస్తున్నాడు చూడు, ఎవర్ని బుట్టలో పడేదామా అనే వాలకం తానూ.

[చెమట కార్చుకుంటూ ఎల్లుబారిన మొహంతో శ్రీకాంతయ్యొస్తాడు.]

శ్రీ:—ఈ చుట్టుపక్కల పోస్టాఫీ సెక్కడుందో మీ కెవరికేనా తెలుసా ? (జ్యోతిర్మయి నవ్వాపుకోలేక విరగపడి నవ్వుతుంది. సీతారామమ్మా, రామమోహన్ కూడా నవ్వుతారు) ఏమిటా వేళాకోళం వెక్కిరింపూ ? ఎందుకు నవ్వుతున్నారూ ?

జ్యో:—(నవ్వుడం మానేసి) ఏమీ అనుకోకండి. మీరక్కడొగురుస్తూ నిలబడి పోస్టాఫీసు భోగట్టా అడుగుతూంటే నే ఆపుకుందామని చూసినా నవ్వాపుకోలేక పోయా.

శ్రీ:—ఏదో అర్థంలేని నవ్వు. పోనీకాని, మీ కెవరికేనా పోస్టాఫీసు భోగట్టా తెలుసా ?

రా:—మీకు పోస్టాఫీసెందుకండీ ?

శ్రీ:—రెండు టెలిగ్రాములు పంపిరావాలయ్యా.

రా:—రెండు అర్జంటు టెలిగ్రాములేనా !

శ్రీ:—అవు నర్జంటు టెలిగ్రాములే, వ్యాపారం- ఏం, మజాకాలను కున్నావా ఏమిటి ?

రా:—ఓహో, మీరు వ్యాపారస్తులా ? మీరు పొద్దు స్తమానూ చేసే పని ధనాకర్షణ ?

శ్రీ:—అవునయ్యా, ధనాకర్షణే.

రా:—ఎందుకీ ధనాకర్షణ? డబ్బులేక మీ రిబ్బందిపడుతున్నారా?

శ్రీ:—నాకా, డబ్బులేక పోనీ ? నే తలపెట్టిందింకొకటి.

రా:—ఏమిటండీ ?

శ్రీ:—క్రాసుచేసి నన్ను పడగొడదామని చూస్తున్నావా ? నీ తల తన్నిన వాళ్ళకి లొంగలేదు, నీకు లొంగుతానా ? అయినా చెపుతా విను. నేనో పెద్ద వ్యాపారం నా పెట్టా, అది లక్షలూ కోట్లమీద వ్యాపారం. అంగులో నే నెక్కుకొచ్చిననాడు శ్రీకాంతయ్య కందరూ బ్రహ్మరథం పడతాడు. నెక్కున వ్యాపారస్తులు - నా పొద్దుక్రాంతు తాతాను. ఆ వ్యాపారం కోసం నేను-యీ రెండు టెలిగ్రాములూ పంపి రావాలి.

శ్రీ:—నే చెప్పలేదు; ఒకళ్ళిబ్బట్టి లొకళ్ళకు మార్చే చెయ్యని ?

శ్రీ:—(ఇది పొగడ్తుకుని) నాలో యీ ఘనతుండబట్టే యింత వాడి నయ్యాను. (తలుపు మూసి) ఎమారుగుండా తెలుపుంటూండగా నోసుకు ప్రవేశించి కిక్కడ నిలబడ్డావో ?

[తలుపుదగ్గరకు వెళ్లి కొడతాడు]

రా:—ఆ తలుపు రాదయ్యా, నే కొట్టిచూశా.

శ్రీ:—(గోపురాన్నిచూస్తూ) ఇలాంటి గోపురమే యింకొకటుందీ సగింపంలో, ఇంవాకా, ఆ తల్లి కూతుళ్ళతో వెళ్ళినప్పుడు నే చూశా. ఎంతసేపూ ఆ తల్లికి కావలసినది జగిందార్ల భోగట్టా, యింకో ప్రపంచ

మావిడికిలేదు. ఎవరో రాజాబహద్దు రక్కడ బైలపడితే వాడితో యీ ప్రస్తాపనే మొదలెట్టింది. (క్షణమాగి, నిరాకుగా) మనమిక్కడ కూచుని ఏం జేస్తున్నట్టు ?

సీ:—నే అలసట తీర్చుకుంటూ కూర్చున్నా.

శ్రీ:—(సీతారామమ్మతో) ఉత్తప్పడు ఎన్నడూ యీలా కూర్చోవుగా ? నువ్వేం పని చేస్తూ ఉంటావ్ ?

సీ:—పొద్దుగూకా యింట్లో వాళ్ళకీ చాకిరీ, పైన శ్రీమంతల యిళ్లలో చాకిరీ.

జ్యో:—ఎందుకయ్యా నీకావిడ భోగట్టా ?

శ్రీ:—అది తరువాత చెబుతాకానీ, పట్టుమనారు నెలలు నువ్వోచోట పనిచేశావా ?

జ్యో:—నా గొడవెందుకు నీకు, నీ సంగతి నువ్ చూసుకో.

శ్రీ:—(నవ్వుతూ) నే వ్యాపారస్తుడిని. అందరిగొడవలూ నాక్కావాలి.

రా:—(ఇంతసేపూ శ్రీకాంతయ్యని కనిపెడతూ ఉండి) చూడు, నువ్ మొదట్లో చిన్న గుమాస్తాగా ప్రవేశించావ్, ఆగోజు లగాయితు-అవకాశం దొరికినప్పుడల్లా ఎదుటివాళ్ళ కళ్ళల్లో దుమ్ముకొట్టి నీ జేబు నింపుకుంటూ వచ్చావ్. ఇలా లక్షలు పోగుచేశావ్, వ్యాపారస్తుడవయావ్. ఇదేనా నీ జీవిత సంగ్రహం.

శ్రీ:—(ఇది పొగడ్తగా తీసుకుని) నువ్వు చెప్పింది మూడొంతులు నిజం. అయితే నువ్వెవరు ? నీ వైఖరీ చూస్తే ఏగో మరలపనిచేసే వాడిలా ఉన్నావ్ ?

రా:—అవును, మరల పనిచేసే వాడినే.

శ్రీ:—ఈవేళక్కడ పనుంటే - కేవలక్కడనుంటుందా ? అంతేనా ?

రా:—అవు సంతే.

శ్రీ:—ఆఖరి కెక్కడికీ చేరుకున్నావ్ ?

రా:—ధనా కర్షణచేసి నువ్వెక్కడికీ చేరుకున్నావ్ ?

శ్రీ:—నాదగ్గ గెంత డబ్బుందో నెపులే, నున్ నిర్ఘాంతపోతావ్.

రా:—నిర్ఘాంతపోతానా ? నిన్నింకా నిర్లక్ష్యంగా చూస్తా.

జ్యో:—ఎందుకు రాం, అతన్ని తూలనాడతావ్ (నీతారామమ్మతో) ఏమండీ, యినినొకళ్లని తూలనాడే మనిషా ?

నీ:—కాడమ్మా !

రా:—(నవ్వుతూ) ఏమిటో నన్ను గురించి చూద్దయా వ్యాఖ్యానం చేస్తున్నారు ? (శ్రీకాంతమ్మతో) ఏమయ్యా, అడవాళ్ళతో చచ్చేప్పుడే నా సంబంధం పెట్టుకున్నావా ?

శ్రీ:—ఒకటి గెండు పార్ల కాలుబాదనా, వాళ్ళని తప్పించుకు తిరుగుతూ ఉంటా.

జ్యో:—పోనం కాలు బాదనప్పడు చూ గట్టికెప్పు తగిలించికాబోలు.

శ్రీ:—తగిస్తే నే లక్ష్యపెట్టానా ? అడవాళ్ళకి చేరికెస్తే అన్ని పనులూ మానేసి వాళ్ళ వెంటే తిరగమంటారు !

జ్యో:—అప్పుడు నీ వ్యాపారాని కంతరాయ మొస్తుంది !

శ్రీ:—వాళ్ళ హద్దలో వాళ్ళుంటారా ? అన్నీ మాకే కావాలంటారు. అన్నీ కలగాపులగం చేసి పెడుతూ ఉంటారు.

జ్యో:—(కోపంగా) కలగా పులగం చేసి పెడుతూ ఉంటారా ?

రా:—కోప్పడకు. ఇతిసిమాట పూర్తిగా కొట్టెయ్యడానికి వీలేదు.

శ్రీ:—అనుభవ మున్నవాడివి నువ్ చెప్పు. ఎన్నిసార్లాడవాళ్ళ మూలకంగా - నీ డబ్బుంతా ఖర్చయి, అఖిరమాలిన తిగువులు నీ వెడకీ చట్టకుని ఆఖరికి నీ పనికూడా పోయి నువ్వు బాధపడలేదు.

రా:—(నవ్వుతూ) బాధే ఆ నేమను. నాకా అనుభవముంది.

శ్రీ:(జ్యోతితో) ఏం, నేను చెబితే కొట్టోసారేళావు.

జ్యో:—(సగం కోపంగా, సగం వేళాకోళింగా, రామమోహన్ తో) జగన్మోహినీ అంటూ నువ్ ప్రవేశించినప్పుడే నీ వాలకం నే కనిపెట్టవలసింది. కనిపెట్టాను కూడాను. (నీతారామమ్మతో) ఏమండీ అప్పుడు నే మీతో చెప్పలేమా యిత నేలాంటివాడో ?

సీ:—చెప్పావమ్మా (రామమోహన్ వేపు చూసి) అయినా ,యితను మంచివాడే. కల్మషంలేని మనిషి.

రా:—పోనీ, పిన్నీ, నువ్వేనా మంచి మాటాడావు.

[లావణ్య ప్రవేశిస్తుంది]

లా:—ఏమండోయి, శ్రీకాంతయ్యగారూ, యీ గోడ అవతలో మహాపట్నముంది.

శ్రీ:—ఇందాక చూసినప్పుడు నాకేం కనపడలేదే ?

జ్యో:—(ఉత్సాహంతో) ఏమిటిక్కడ పట్నముందా ? నెళ్ళి చూద్దాం రండి.

[జ్యోతీ మిగతావాళ్ళు గోడెక్కి చూస్తారు. సీతారామమ్మకిందనే ఉంటుంది.

ఇంకా పూర్తిగా తెల్లవారలేదు]

లా:—ఆహా, ఏమందమయిన ఊరు ! ఎంత చక్కటి భవనాలు !

జ్యో:—(ఉత్సాహంతో) అవును, పొగమంచు కప్పున్నా ఊరాకార మంతా కనపడుతూంది. ఏం రాం ?

రా:—నాకేమీ ఆనడంలేదు.

లా:—నువ్వు సరిగా చూడక....

శ్రీ:—(మాట కడ్డొచ్చి) నే చూస్తున్నా గుడ్లు నిలవతీసుకుని, నా క్కనపడిన నేముందీ ? పొగమంచు తప్ప విడిస్తే ఏముందీ ? ఆ మంచు కింజేముంకో ఏం చెప్పం ?

లా:—ఆ ఊరుమధ్య సరస్సు, పక్కనే గోపురం గోపురంమీద ఎవరో ఆయన విగ్రహం - అన్నీ కనపడుతూంటేనే ? లేదంటారేం ?

జ్యో:—(వెంకట్రావు, భాగ్యేశ్వరి వస్తారు.)

వెం:—(ప్రవేశిస్తూ) నే ఏమన్నా తప్పుపడతావుకాని దారితప్పి తిరుగుతూ వాదించుకునేం లాభం ?

భా:—పోనివ్వండి, నెల్లూరు ప్రయాణం నేనా గలపెడత ?

వెం:— నువ్వు కాకపోతే యింకెవరు ? మీ మామ య్యుత్తర మొచ్చాక, నన్నోనిముషం నిల్చోనిచ్చావా ? పాపుకెళ్ళి చీరలుతెమ్మనీ, చూమయ్య పిల్లలకి బొమ్మలుతెమ్మనీ...

భా:—(తలుపు కేసి చూసి) చూడండిక్కడేవో తలుపుంది. బోడిగా ఎలా ఉందో. పట్టుకుతొయ్యాలన్నా కొక్క మేనాలేదే.

వెం:—ఉంటేమాత్రం, హోసు కలా ప్రవేశిస్తాం, లోపలివాళ్ల నెరగ నప్పదు ?

భా:—కాస్త దారి చెప్పుమనడగడానికి వాళ్ల నెరుగుండడ మెం దుకూ?

వెం:—ఓ వేళింకా వాళ్లు నిద్రపోతూంటే ?

భా:—మీకు చేతికొకపోతే నేతలుపు కొడతా మండండి.

వెం:—(ముందుకు నడుస్తూ) నా కేం భయమనుకున్నావా ? ఎందుకు నేనే కొడతాలే.

రా:—(గోడమీదనుంచుని) ఆగన్నా ఆగు. ఇంకా నేపటినుంచీ మేం కొట్టిచూశాం, ఏం ఉపయోగంలేక పోయింది.

వెం:—ఆయనమాటలు విన్నావా భాగ్యం ?

భా:—(యీనడింపుగా) విన్నా, వినకేం ?

[అని తలుపు దగ్గరకువెళ్ళి దబదబ బాదుతుంది. తలుపెప్పట్లాగే ఉంటుంది.]

వెం:—(భార్యతో) మొదటిలో ఆయన చెప్పినమాట వింటేనో ?

భా:—ఊరుకోండి బాబూ నన్నెందుకు వేపుకు తింటారు ?

జ్యో:—(నెంకట్రావుతో) ఈ గోడవతలో ఊరున్నట్టుందండోయి !

వెం:—ఏవితీ, అక్కడో ఊరుందా ?

జ్యో:—కావాలంటే వచ్చిచూడండి.

[వెంట్రావు పెళ్ళాం అనుమతికోసం అవిడకేసి చూస్తాడు. బాగ్యేశ్వరి

మొగుణ్ణి మింగేద్దామా అన్నంతకోపంతో అతనికేసి చూస్తుంది.]

భా:—(కోపంగా) చూడాలంటే వెళ్ళిచూడండి. ఎవరొద్దన్నారేం?

వెం:—రా, భాగ్యం రా, మనిద్దరం వెళ్ళిచూద్దాం.

భా:—ఈ చీకట్లో చూసేదేముందీ ?

లా:—చీకటేమిటి తెల్లవాగతూంటే. మేం చూడ్డంటే ? మీరూ చూస్తురుకాని రండి.

భా:—మాచాశావ్ నువ్వన్నీ.

లా:—నువ్వెప్పుడూ ధువధువలాడతూ ఉంటావేం ?

భా:—ఏమిటి నువ్వంటూంటా ?

శ్రీ:—(తానూ మిగతావాళ్లూ కిందకి దిగుతూండా) ఆ అమ్మాయి అడుగుతూన్నది, నువ్వెప్పుడూ ధువధువలాడతూ ఉంటావేమని. నువ్వెవరో నే ఎరగనుకొని...

వెం:—నా భార్య భాగ్యేశ్వరండీ, నా పేరు వెంకట్రావు.

శ్రీ:—నా పేరు శ్రీకాంతయ్య, మీకొక ఫుర మెక్కడ ?

వెం:—త్యాగరాయ నగరంలో, నే అక్కడ స్వతంత్రభారతి బాంకి మేనేజరు నండీ.

శ్రీ:—ఏవో యీమధ్య చాలా బాంకు లొచ్చాయి.

లా:—మనమంతా మతులుపోయిన్నా మేమో అని నా కనుమానంగా ఉంది.

శ్రీ:—ఏమిటి ? నేమిటి పోయిన్నానా ? చుట్టూ ఏం జరుగుతూందో నాకవగాహన కాకుండా ఉందికొని.

లా:—కొత్త జాగాకొచ్చినా ఎంతో ఉత్సాహంగా ఉందీనాకు— ఏదో గొప్ప విశేషం జరుగుతుందనిపిస్తూంది.

జ్యో:—(మనః పూర్వకంగా) నాకు అలాగే అనిపిస్తూంది.

[ఉభయులూ ఒకళ్ళనొకళ్ళర్థం చేసుకున్నట్టు చూసుకుంటారు.]

లా:—నువ్వు... ప్రపంచం చాలా... చూసినదానిలా ఉన్నావే ?

జ్యో:—(సగంవేళా కోళంగా, సగం ఉద్దేశ పూర్వకంగా) ఏమిటి నువ్వంటూన్నది ?

రా:—(మధ్యకొచ్చి) నాకు నెలుసాపిల్లేమంటూందో.

జ్యో:—(కోపంగా) నీకేం తెలియదు. నువ్వవతల కళ్లు.

లా:—నే మన్నుతిన్న పానులా యింట్లో పడుండమేకొని ఎక్కడికీ వెళ్ళిందీలేదు, ఏం చూసిందీలేదు.

రా:—ఇంట్లో ఎందుకు పడుండాలి ?

లా:— నే బయటికి వెళ్లిపోయి కేసేనా ఉందా - మా అమ్మ తెలివి తప్పి పడిపోయిందా ?

రా:— పోలింగి ఎంతసేపూ పడుకుంటుంది ? గంటకో గడిచాకో - వాళ్ళి తేనెకో వేసిందే.

లా:— నీకేం చెప్పావ్, నీ అమ్మకాగ కదా ?

శ్రీ:— ఆడమనిషిని పట్టుకుంటావని చెప్పటానికే అన్నారా ?

రా:— ఎందరయ్యా నీ ఆఫీసులో ఆడవాళ్ళు పనిచేస్తూంటు ?

శ్రీ:— నలుగురు.

రా:— నీ డిప్యూటీ ఎవరో ఆడవాళ్ళున్నారా ?

శ్రీ:— ఎవరూలేదు.

రా:— ఒక్క ఉపాయం చెప్పావని కొంటావా ? ఆఫీసులో పని చెప్పినా ఆ నలుగురు ఆడవాళ్ళు నీ డిప్యూటీకి సులభంగా “ఎంక మీరిక్కడే ఉండిపోండి నీ రాజవాళ్ళు. ఇంటనంటి పెట్టుకుంటావని నీవాళ్ళు. పెట్టల మాటతోనే నీ రాజీసుకెళ్ళడం ధర్మమా ?” అని వాళ్ళకీ బాధ చెయ్యి, వాళ్ళు కనకపోతే పహరా జవాబున పెట్టి నీయిల్లు విడవకుండా చెయ్యి. అప్పుడు నువ్వేనా పెద్దలమాట గారణించిన వాడవవతావు.

శ్రీ:— శ్రీకాంత న్యాయాధికారి అని మాటలు లక్ష్యపెట్టకండి. ఏమో జైలుగా మార్చబడదామని చూస్తున్నాడుకాని.

లా:— కాదని మాట్లాడింది చాలా సార్లుగా ఉంది.

శ్రీ:— సప్తమా, ఏం. ఎంచే ?

లా:— ఎంచేంటే పని సంఘంలో ప్రముఖులైన నమ్మతాం అని నమ్మతామని చెప్పడం - అచట చూడొస్తే - చెప్పినాకటి, చీసీ దొకటి, ఎంగళీ బూటకం ? ఎంగళీ నటనా ?

శ్రీ:— అక్కడంటే ఏమవుతున్నావ్. ఉన్నమాట మేము ఏమీ చెప్పలేదు ఎలా ?

[విశ్వేశ్వరరావు. మహాలక్ష్మమ్మ ప్రవేశిస్తారు.]

మ:— రాజాబహద్దూర్. గోపవరంవారి చిన్నమ్మయి నెవరికన్నారండి?

వి:—రాఘవపురం జమిందారుకి. రాఘవపురం జమిందారంటే ఎవరనుకున్నారు ? సాక్షాత్తూ మా మేనమామ.

మ:—అలాగటండీ ? ఎప్పుడోకాని పెళ్లాంవూడే ఎత్తడండీ.

వి:—మా మేనమామ ఎంతసేపూ కుక్కల్ని పెట్టుకు కూర్చుంటాడు. ఆయనదగ్గర ఎన్ని కుక్కలున్నా యనుకున్నారు! పసుపురంగు కుక్కలూ, ఎద్దుమూతి కుక్కలూ, ఎలకమూతి కుక్కలూ - యివీ అవీ అన్న మామే మిటి - ప్రపంచంలో ఎన్ని కుక్కల జాతులున్నాయో - అన్ని జాతుల కుక్కలూ మామయ్య దగ్గరున్నాయండీ. ఈ కుక్కల్ని ఎంత శ్రద్ధగా చూస్తాడనుకున్నారు ! వీటన్నిటికీ దగ్గరుండి తిండిపెట్టించి, నీళ్ళు పోయించి, పిక్కారుకి తీసుకెళ్ళి, దేనికేనా గోగమొస్తే తనపక్కలో పడుకో పెట్టుకుని కడుపున పుట్టిన పిల్లలకంటే ఎక్కువగా చూసుకుంటాడండీ.

మ:—రాజా సోమసుందరం చెట్టిని మీరెరుగుదురా ?

వి:—మాగిండీక్లబ్బు మెంబరేగా అతను.

శ్రీ:—కొర్ల వ్యాపారస్తుడు సోమసుందరం చెట్టేనా ?

వి:—అతను కొడయ్య, యితను రాజా సోమసుందరం చెట్టి. మీరెవరు వ్యాపారస్తులా ?

శ్రీ:—అవును, నా పేరు శ్రీకాంత శ్యు. మీరెవరు ?

వి:—నేనో జమిందారుని. నా పేరు రాజాబహద్దూర్ పశ్చేష్వరరావు. వ్యాపారస్తులతోనూ నాకు కాస్త సంబంధమంది. కొందరు కంపెనీ వాళ్లు నా దగ్గరకొచ్చి, “మీ పేరూ మా కంపెనీ డైరెక్టర్లలో వేసుకో నివ్వండి. రాజాబహద్దూర్ లూ దివాన్ బహద్దూర్ లూ మా డైరెక్టర్లుగా ఉన్నారంటే మా కంపెనీ ఎంతో గొప్పదని ప్రజలనుకుంటారు. మీకూ తగ్గట్టు ముట్టచెపుతాం” అని బతిమాలాని. మన సొమ్మేం పోయింది ? వేసుకోండన్నా.

మ:—లావణ్య, మన పక్కగడిలో దిగాగా కొండపల్లి రాజా కూతుళ్లు. అందులో వెద్దది మొగుడి ప్రియేనీతి. రాజాబహద్దూర్ కి వాళ్లు పుట్టినవారోవ్తర మంతా తెలుసు.

లా:—ఏం జేసంది ?

భా:—మొగుడేం వేళ్ళకుతిన్నాడో ?

వెం:—(భార్యని వారిస్తూ) భాగ్యం.

[మహాలక్ష్మమ్మ పెడమొహం పెడితుంది]

వి:—శ్రీకాంతయ్యగారూ, యిప్పుడే కంపెనీలలోనండీ వుంచి లాభి మొస్తూ ఉంటు?

శ్రీ:—టీ కంపెనీలలోనండీ.

రా:—కొన్నాళ్లు నేనో టీ కంపెనీవాళ్ళ కింద పనిచేశా. ఆక్కడ కూలీల బతుకుకంటే యమలోకమేనా నయమే.

వి:—ఎవరయ్యా నిన్నడిగారు ?

రా:—నీతో ఎవరయ్యా చెప్పారు !

వి:—(శ్రీకాంతయ్యతో) టీ కంపెనీ వాటా లిప్పుడింకా అమ్ము తున్నారండీ ?

శ్రీ:—సుశువుగా డబ్బుచేసుకునే సూత్రమే నా మీకు కావలసింది ?

వి:—అవునండదే.

శ్రీ:—నాకా సూత్రం తెలుసు.

నీ:—పోస్టాఫీ సెక్కుడింకో ఎగవుకాని అది తెలుసిది తెలుసంటావ్.

శ్రీ:—అవకాశం దొరికిందనా నీ పొడుపు ?

రా:—ఋవో చిత్రమైన మిలిషన్, సిన్నీ.

నీ:—(శ్రీకాంతయ్యతో) నీలాంటి వాళ్ల యిళ్ళలో చాడీ చేసి చేసి నాచేతు లరిగిపోయాయి. ఎంత చేసి నా ఓ మంచిమా టాడినవాళ్లు లేరు కదా. ఎంతనేపూ కూచుని చేయించుకోడవే చింతించు. నీ వంటకం కడ కాపరమెక్కడో చెప్ప నువ్వు చూద్దాం.

శ్రీ:—అచారప్పనో నీధిలో మాడోనెంటింట్లో - మా ఆఫీసులో పనిచేసేవాడు గోపాలం - అతని చెల్లెళ్ళవే గా యివిడ. గోపాలం పోయాకే యివిడ వంటపని ప్రారంభిస్తా. మొన్నరాత్రి గోపాలం నాకు కలలో కనిపించాడు కూడా.

వి:—కలంటే జ్ఞాపక మొచ్చింది, లక్ష్మీంపురం జమిందారుకో చిత్రమైన కళాచేది - అడవిలో తాను నెడుతూన్నట్టా, గాంధ్రు గాంధ్రుమని ఓ పద్మపులి తిన్ని తగుముకొస్తూన్నట్టా - యీ కలే మళ్ళీ మళ్ళీ వచ్చేది. ఎందుకొస్తాయో యీ కలలు ? .....మహాలక్ష్మమ్మగారూ, యిక్కడ కూర్చు నేం చెయ్యాలి, కాస్సేపు తిరిగొద్దా మొస్తారా ?

మ:—అలాగే. ఏం లావణ్యా, కదలవేం ?

లా:—నాకు రావాలని లేదమ్మా.

మ:—నే రమ్మని చెప్తుంటాంటే.

లా:—నే రానమ్మా, నువ్వు నెళ్లు.

[ఇద్దరూ బలాబలాలు చూసుకోంటూన్న ట్టాకళ్ళ కేసాకళ్ళు చూస్తారు. సూర్యోదయ మయింది. ఊళ్లో భవనాలు సూర్యరశ్మిలో మెరుస్తూన్నందు వల్ల నేమో అటువేపు నుంచి సువర్ణకాంతులు వెలువడుతున్నాయి. జ్యోతి గోదెక్కింది. మిగతావాళ్ళు దిగువనే ఉన్నారు]

జ్యో:—(ఉత్సాహంతో) ఓ నరమాననల్లారా ! ఈ మహా పట్నాన్ని నొచ్చి చూడండి.

[లావణ్య, రామమోహనులు మెల్లెక్కుతారు. తరువాత శ్రీకాంతయ్య, అ వెనుక భాగ్యేశ్వరి. వెంకట్రావు, చివర మహాలక్ష్మమ్మ. విశ్వేశ్వరరావు మెల్లెక్కుతారు. అందరూ గోడమీద నిలబడి ఊరికేసి చూస్తూఉంటారు. దూరాన్నుంచి భేరీమోత వినపడుతుంది]

వి:—ఏకా ఏకా చాచాయిగా ఉందీ ఊగు.

జ్యో:—ఎంతందనైన ఊగో !

వి:—నీన్ని చూస్తూంటే పొక్కుకెయ్యి నాకు జ్ఞాపక మొచ్చింది. ఆ తమాషా చొప్పునూ, ఆ రంగులూ టాలూ అవన్నీ.

లా:—(అడ్డొచ్చి) పొక్కుకెయ్యికి నీనీ ఎక్కడా పోలికలేదు.

జ్యో:—(అదుర్దాగా) రం, నువ్వేమంటావ్ ?

గా:—(నెమ్మదిగా) ఏమో, ఏం చెప్పం ?

జ్యో:—(చిరాకుగా) కల్లెదుటుందిగా, చెప్పలేకేం ?

రా:—ఇలాంటి ఊళ్లు నే యిదివరకూ చూశా. సముద్ర ప్రయాణం చేసి చే సోఊరు చేరుకోపోయే ముందు-మారాన్నంచీ ఎంతో అందమైన ఊరులా కనపడేది. ఊళ్లో అడుక్కొట్టా కెప్పు దొదిలిపోతామా అని పించేది. ఇంటిపేరు కస్తూరివారూ, యింటినిండా గబ్బిలాల కంఘ.

జ్యో:—నిన్ను కంఘలమా టెవరడిగారు ?

రా:—ఉదాహరణకన్నా. నే చూసిన ఊళ్లు - పైకందంగా కన పడ్డం; ఊళ్లో మూడొంతులమంది తిండికి మొహం వాచి, శల్యావ శిష్టులై, చింకిగుడ్డలు కట్టుకు తిరుగుతూండడం; అక్కడ పిల్లలు చింపిరి తలల వాళ్ళూ, చీమిడి ముక్కులవాళ్ళూ, రసికాయతూన్న కురుపల వాళ్ళూ—

లా:—(గుళుక్కుమని) చాల్లేవయ్యా ఎదుటున్నది చూడ్డం మానేసి.

రా:—నాకు తెలియదు మొత్తం అంటే, మీరేనన్న రేపెట్టాను.

లా:—(జ్యోతిలో) ఇతను చూసినలాంటిది కానీది. నువ్వేమంటావ్ ?

జ్యో:—ఇ దలాంటిది కానేకాదు.

వెం:—భాగ్యం నువ్వే మంటావ్ ?

భా:—ఏకో చిత్రమైన ఊరులా ఉందండీ.

వెం:—నునకిది సరిపడుతుందంటావా ?

సీ:—(క్రింద కూర్చుని) నాకు సరిపడుతుంది.

రా:—పిన్నీ, నువ్వు ఊరు చూడనేనా లేదో, ఎలా చెప్పగిలవ్ ?

సీ:—నాకు తోచినముక్క చెప్పడానికి, ఊరు చూడాలా ఏమిటి ?

జ్యో:—ఆ ముక్క పూర్తిగా చెప్పండి, సీతారామమ్మగారూ.

సీ:—అంతేనమ్మా ! ఇంకేం చెప్పవలసిందీలేదు.

[అందరూ అవిడకేసి చూస్తారు. మళ్ళీ ఊరుకేసి చూస్తూ ఉంటారు.]

మ:—చిన్నప్పడోసారి నే ఉదయగిరికెళ్లా. ఒక్క గెనూ...

యాభైమైళ్ళు బస్సు ప్రయాణం చేశా...ఈ ప్రక్కా ఆ ప్రక్కా అడివి...ఉదయగిరి కొండశిఖరాన్నంది...ఆ ఊళ్లో మాన్నేహితురా లుండేది...ఇద్దరం ఓ యాడువాళ్ళం...పదమూడు పద్నాలుగేళ్ళ

వాళ్ళం...ఆ అమ్మాయి నేనూ కలిసి ఆచుట్టు ప్రక్కల కొండలన్నీ ఎక్కిచూశాం. ఆ పదిగోజులూ మాసరదాగా గడిచిపోయాయి.

లా:—(తల్లి కేసి ఆశ్చర్యంగా చూస్తూ) అమ్మా, నాలో ఎప్పుడూ యీశంగతి చెప్పావుకాదే ?

మ:—నేనెవరితోనూ చెప్పలేదు.

[మహాలక్ష్మమ్మ క్రిందకిదిగి బైటకి నడిచి వెడుతుంది. లావణ్య ఆవిడ్చి అనుసరిస్తుంది.]

జ్యో:—ఈ ఊళ్లో ప్రజలెలాంటివాళ్లో? వీధుల్లో ఎవరూ కనపడరేం?

శ్రీ:—లేవలేదేమో (తానూ, విశ్వేశ్వరరావు క్రిందకి దిగుతారు) లేచేక ఆతలుపు తీస్తారేమో ?

వి:—తీస్తే ఊళ్లో కెడదామనా మీ ఉద్దేశం ?

శ్రీ:—వెడదామనే. అక్కడ వ్యాపారస్తుల్ని కలుసుకుంటే ఏదేనా నాకు కలిసిరావచ్చు.

వి:—నేనూవస్తా. మాగిండి క్లబ్బులాంటి దీ ఊళ్లోనూ ఉండొచ్చు. గుట్టపుపందాలూ ఉన్నాయేమో...కొన్నేపు నడుద్దాం వస్తారా ?

శ్రీ:—పదండి, (ఇద్దరూ నడుస్తూండ గా) మీ జమిందార్లకి డబ్బుని నాలుగు డబ్బులు చేసుకోవడం చేతకాదండీ. మీకు...

[అంటూ ఉభయులు వెళ్ళిపోతారు.]

రా:—(వాళ్లు వెళ్ళిన తర్వాత జోలివేపుచూస్తూ) వాళ్లమాటలు విన్నావా ?

జ్యో:—నేవినలే, నాదృష్టమేలేదు.

రా:—మన సంఘానికి నాయకులు వీళ్లు సుమా. గాదికింద పంది కొక్కుల్లాచేరి వీళ్లదీ వాళ్లదీ అన్నమాట లేకుండా - అందరిసొత్తూ హరించడమే వీళ్లుచేసేపని.

జ్యో:—నువ్వు చేసే పనేమిటి ?

రా:—నా మాటేముందిక్కడ ?

జ్యో:—ఇంకెవరిమాట నువ్వు చెపుతూంట ?

రా:—చూడు, వీళ్ళిద్దరూ పందికొక్కుల్లా బలిసి....

జ్యో:—(కోపంగా) చాల్లే, నీపందికొక్కులూ నువ్వును.

రా:—ఏమలా మాట్టాడుతున్నావ్ ?

జ్యో:—ఏమూ ? ఎదుటో మహాపట్నముంటే దాన్ని చూడనేనా చూడకుండా “ఏమో ఎలాంటిదో” అన్న వేదాంతం. ఎలాంటి ఊరో తెలుసుకుందామన్న ధ్యానేడుస్తేనా ? ఎవరో వెధవపనులు చేస్తున్నా నుట, వాళ్ళని కనిపెడుతూ కూర్చోడమేగా నీపని ?

రా:—ఐతే ?

జ్యో:—నీకంటే ఆ పందికొక్కులేనయం.

రా:—ఆ ?

జ్యో:—(కోపం పట్టలేక) నేనో బుద్ధితక్కువదాన్ని కాకపోతే యింతవరకెందుకు తెచ్చుకోవాలి ?

రా:—ఒక్కమాట విను.

జ్యో:—ఇంత సేపూ విన్నది చాలదూ ?

[అని రివ్వన వెళ్ళిపోతుంది. రామమోహన్ నిర్భాంతపోయి ఆవిడ వెళ్ళిన కేసి చూస్తాడు.]

రా:—(వెంకట్రావుతో) ఎందుకండీ, అలా మండి పడుతుండీ ?

వెం:—నాకేం బోధపడ్డం లేదండీ.

భా:—ఆవిడతో అంత సేపూ ఉండి యీ మాత్రమేనా కనిపెట్టలేరూ ?

వెం:—భాగ్యం, నీకోసం వెతుకుతున్నాకాని....

భా:—ఆ మాటిదివరకు చెప్పారుగా ?

వెం:—నిన్ను వెతుకుతూండడమూ తప్పేనా ?

భా:—పాపం నన్ను వెతుకుతూ ఉండే ఆవిడతో సహవాసం

చేశారు ! మొగాళ్ళని నమ్మడమంత బుద్ధితక్కు వింకొకటుందా ?

[అని తటాలున వెళ్ళిపోతుంది. వెంకట్రావు ఆవిడవెంట వెదదామా అని చూసి మళ్ళీ అగిపోతాడు.]

వెం:—(సీతాతామమ్మ, రామమోహనులతో) ఎప్పుడూ యిలాఉండే మనిషికొడు సుమండీ. నేనూ వెడుదునా, ఒక్కర్తీ వెళ్ళింది.

రా:—ఏం ఫర్వాలేదు లెండి.

సీ:—మీరు వెడితే మళ్ళీ మొదటి కొస్తుండేమో.

రా:—మీ ఆవిడ కోపదారి మనిషి. ఆ జ్యోతీ అలాంటిదే. పిన్నీ నువ్ చెప్ప, మీ ఆడవాళ్ళిలా ఎందుకుంటారు? తేనె లాలుకుతూ కాస్తేపు మాట్లాడి-అంతట్లోనే వళ్ళీ - కాట్ల కుక్కల్లా మీదపడి కరవ పోతారేం ?

సీ:—దేనికి తగ్గ కారణం దానికుంటుంది. దీనికి మొగాళ్లన్న మాటేమిటి, ఆడాళ్ళన్న మాటేమిటి ?

రా:—మొగాళ్ళని కూడా నువ్వు కలుపుతే నే ఒప్పును పిన్నీ. వెంకట్రావుగారూ! ఆడవాళ్ల కొచ్చినంత చప్పన మనకీ వస్తుందా కోపం ?

వెం:—రాదండీ. ఏ కారణం లేకుండా వస్తుందండీ ఆడవాళ్లకి కోపం.

సీ:—కారణంలేకుండా ఎవ్వరికీ కోపంరాదు. మీ ఆవిడమాటే తీసుకోండి. మీ రేమయిపోయారో అని చింకుకుపడుతూ ఆవిడిక్కడి కొచ్చింది. అసలావిడ, కొస్తుంటే గంపెడు చేసుకునే మనిషి. దానికి తగ్గట్టుగానే, ఆవిడొచ్చేసరికి మీరింకో ఆవిడ్ని వెంటపెట్టుకొచ్చారు. మీ ఉభయుల్ని చూడ్డంతోటే - మిమ్మల్ని సింగేద్దామా అన్నంత కోప మొచ్చిందావిడకి. మీరేం తప్పుపని చేశారని నే అనడంలేదు సుమండీ.

రా:—సరే, పిన్నీ, నీ కందరి మనస్సులూ తెలుసు. ఆజ్యోతికే మొచ్చిందీ చెప్పు, సామీ చెందుకలా విరుచుకుపడిందీ ?

సీ:—ఆ అమ్మాయిగుట్టు నే ఎందుకు బయట పెట్టాలి ?

రా:—ఫర్వాలేదు, పిన్నీ ! నువ్ చెప్పావని నే ఎవరితో చెప్పనులే, వెంకట్రావుగారూ చెప్పరు.

వెం:—అబ్బే, నే ఎందుకు చెబుతానూ ?

సీ:—పురుషప్రేమకోరి ఎన్నోసారులు నిరాశ చెందుండా జ్యోతి. నిన్నిక్కడ కలుసుకుని, నీమీద మనసు పెడితే...

వెం:—(గతుక్కుమని) నామీదే ?

సీ:—నీమీద కా దతనిమీద (రామ్ మోహన్ తో) నువ్వు అవిడ్ని నిరుత్సాహ పరిచావు. దానితో, నీమీద వనసెందుకు పెట్టానా అని తన్నుతాను తిట్టుకుని, అంతకూ కారణం నువ్వు గనుక నిన్నూ తిట్టి పోయింది.

రా:—అదా కారణం ?

వెం:—(సీతారామమ్మతో) మీరు మనుష్యుల స్వభావాలు బాగా కనిపెడతారే.

సీ:—వాళ్లేమంటున్నారో, ఏం జేస్తున్నారో కనిపెడతూ ఉంటా.

రా:—ఓన్నీ, నువ్వు నా ఉత్సాహమంతా పోగొట్టావ్.

సీ:—ఏం ? జ్యోతిని నువ్వు నిరుత్సాహ పరిచావని చెప్పా ?

రా:—నువ్వు చెప్పిన కారణం నాకు నచ్చలేను ఓన్నీ, సూటిగా చెప్పే ణావు కాని.

సీ:—సూటిగా చెపితే మంచిదేగా ?

రా:—ఏమో, నాకు నచ్చలేను. ఎందుచేతంటే, నేను లోతైన మనిషిని, అమాయకుణ్ణి కాను. వెంకట్రావుగారూ, మీరూ ?

వెం:—నే అమాయకుణ్ణి కాను, లోతైన మనిషిని కాను. రెండింటికీ మధ్యరకం.

రా:—(విచారంగా) నాకు చిక్కల్లా ఎక్కడోస్తుందంటే - సంఘం బాగుపడాలనే కోరికోవేపూ ; ఇక్కడ బాగుపడుతుందనే అపనమ్మకమోవేపూ - రెండూ రెండునేపులా నన్ను లాగుతూ ఉంటాయి. ఇటూవెళ్ళలే కటూవెళ్ళలేక మధ్యమపడి ఊక్కింట్టుకుంటూ ఉంటా.

వెం:—సంఘం బాగుపడ్డమంటే, మీ ఉద్దేశమేమిటి ?

రా:—ఇప్పటి సంఘ పరిస్థితులన్నీ మారి ఆస్థానే కొత్త పరిస్థితులేర్పడడం. ప్రస్తుత సంఘం - కూలిపోతూన్న యిల్లులా ఉంది. నాలుగు గోజు లోపికపట్టి సంక్షోభంలో నీస్వతంత్ర భారత బాంకేమవుతుందో నువ్వే మాడ్చుకుని.

వెం:—ఆ బాంకేమైనా నాకువిచారంలేదు. అదో దొంగలముఠా.

రా:—నిజంగా ?

వెం:—(రహస్యంగా) అందరిలో పెద్దదొంగ మా బాంకి డైరెక్టరు సర్ సి. కృష్ణస్వామిమొదలియార్. పొద్దస్తమానం వీడు చేసేపని - యింగ్లీషువాళ్ళ వెనకాల చేతులు నలుపుకుంటూ తిరగడమే.

రా:—నా ఒక్కడితోనూ చెప్పేం ప్రయోజనమయ్యా? నీకా ధైర్యముంటే ఆముక్క నలుగురికీ వినపడేలా యీ గోడెక్కి చెప్ప చూద్దాం.

వెం:—(గోడెక్కి నిలబడి గొంతెత్తి) అందరిలోనూ పెద్దదొంగ మా బాంకి డైరెక్టరు సర్ సి. కృష్ణస్వామిమొదలియార్. పొద్దస్తమానం వీడు చేసేపని - యింగ్లీషువాళ్ళ వెనకాల చేతులు నలుపుకుంటూ తిరగడమే.

భా:—(తొందరగా ప్రవేశించి) ఏమండోయి, గోడెక్కలా బొబ్బ లెడుతున్నారు? మీకు మతిచెడిందేమో అని భయపడి పరుగుపరుగు నొచ్చా.

వెం:—(నవ్వుతూ) అంతపని జరగలేదులే.

రా:—లేదనెందుకనాలి, మతిచెడిందనే చెప్పవయ్యా.

భా:—(వెంకట్రావు చెయ్యి నిమరుతూ) మీరెప్పట్లా ఉన్నట్టేనా? నే ఎంత గాభరాపడ్డా ననుకున్నారు!

[నవ్వుతూ వెంకట్రావు వెళ్ళాంకేసిచూచి అవిడ్ని దగ్గిరకు తీసుకుంటాడు.

దానితో బాగ్యేళ్ళరి హృదయ ముప్పొంగుతుంది. ఓ నిమిషంపోయాక

వెంకట్రావు బార్యని విడుస్తాడు]

వెం:—(రామమోహన్ తో) పాతసంఘం కూలిపోతూందన్నావే. అస్థానే కొత్తసంఘం లేవడంలేదా?

రా:—నలుగురూ నడుంకట్టి పనిచేస్తేనా కొత్తసంఘం లేవడానికి? ప్రపంచంలో ఏ ఘనకార్యమేనా నిర్వహించిన వాళ్ళెవరు? ఒకళ్ళతో సంబంధం పెట్టుకోకుండా పనిచేసినవాళ్ళు. నలుగురూ తలపెట్టినపని రసాభాసు చెయ్యడం తప్పతే యింకొకటుందా?

వెం:—రసాభాసెందుకు చేస్తారు ?

రా:—ఓ ఉదాహరణ చెపుతా విను. ఓ గొప్పభవనాన్ని తీసుకో, లేదా ఓ ఉపయోగమైన యంత్రాన్ని తీసుకో. వీటినిచూస్తే, మానవుడికింత ప్రజ్ఞుండా అనిపిస్తుంది. వీటిని నిర్మించిన వాళ్లెవరు? ప్రత్యేక వ్యక్తులు. అందుకే యివిత బాగున్నాయి. మనుష్యులు పదిమందీ పూనుకు నిర్వహించిన వాటినిచూడు. ఊళ్ళూ, పట్నాలూ, రాజ్యాలూ, యిలాంటి వేనా? ఇకెంత అసందర్భంగా ఏడుస్తున్నాయో నేచెప్పలా? నలుగురూ కలుస్తే రసాభాసే అనొప్పుకుంటావా?

వెం:—ఒప్పుకోవలసిందే.

రా:—ఈ ముక్కే నేనంటే కొందరంగీకరించరు. “మనుష్యులైంగు కంటావ్ యిప్పటి సంఘపరిస్థితుల నను. ఈ సంఘం ఏర్పరచిన కట్టి బాట్లనను,” అంటారువాళ్ళు. అవునయ్యా ఈ పరిస్థితులు చండాల మైనవే. అక్రమమైనవే యీ కట్టుబాట్లు. నే కాదనడంలేదు. అలా అని ఇవి తిరగతొయ్యడానికి నలుగురూ పూనుకొస్తున్నారా? ఏమో, చూసి చూసి నాకు మనుష్యులమీ దసహ్యం పుట్టింది.

భా:—గుక్కతిప్పకుండా నువ్వెంతసేపు మాటాడగలవు ?

మె:—(వారిస్తూ) భాగ్యం!

భా:—అతనిష్టం వచ్చినట్టతను మాట్లాడొచ్చుగాని, నే మాట్లాడ కూడదేం? నుతిచెడిందని మిమ్మల్ని చెప్పమనలే?

రా:—చెప్పమన్నా. మతున్న వెంకట్రావెలాగా నీకు నచ్చలేను. మతిచెడ్డ వెంకట్రావేనా నచ్చుతాడేమో అనన్నా. పోనీ నీకేం లోటో చ్చింది? నువ్వెప్పుడూ అలా బాధపడుతూ ఉంటావేం?

భా:—నాకో పువ్వులతోట కావాలి, ముగ్గురు పిల్లలు కావాలి. ఇప్పుడదీలే దిదీలేదు.

రా:—నువ్వు కోరేవి నీ పిల్లలూ, నీ తోటానా?

భా:—కాకపోతే? ఊళ్లోవాళ్ల పిల్లల్ని తీసుకొచ్చి పార్కులో నన్నాడించమన్నావా? (ఎక్కువ కోరిక కనపరుస్తూ) నా పిల్లలూ,

నా తోటా-యివీ నే కోరుతుంటు.

[అని సీతారామమ్మ ప్రక్కను వెళ్ళి కూర్చుంటుంది. సీతారామమ్మ అవిడ్ని ఓదారుస్తూ భుజంమీద తడుతూ ఉంటుంది]

రా:—(కొన్నేపాగి వెంకట్రావుతో). చూశావా మనవాళ్ల పాకు లాట - ఎంతనేపూ మాకిది కావాలనీ, అది కావాలనీ.

వెం:—అలా కోరడం సహజమే కాదుటోయి ?

రా:—సహజమని ఎవరిబాగు వాళ్లు చూసుకుంటూ కూర్చుంటే సంఘాన్ని బాగుపరిచే వాళ్లేవరు ? నలుగురూ కూడిరానిదే కొత్త సంఘం ఎలా ఏర్పడుతుందీ ! కొత్తసంఘం మేర్పడకపోతే మనలాంటి వాళ్ల గతేంకావాలి ?

వెం:—అవు న్లే. యీ విషయాలగురించి నే ఆత్మే ఆలోచించలే.

రా:—నువ్వు వేటిగురిం చాలోచించావ్ ?

వెం:—బాంకులగురించి, వ్యాపారంగురించి. మిల్లు జయమానులే బాంకులికి డైరక్టర్లా. నువ్వు నేనూ పదీ పాతికా బాంకిలో దాచు కుంటే, యిదంతా పోగయి డైరక్టర్ల చేతులలోకొస్తుంది. డైరక్టర్లేవరు ? మిల్లు యజమానులు, వ్యాపారస్తులు. వీళ్ళీడబ్బు స్వంత వ్యాపారాలలో పెట్టుకుంటూ ఉంటారు సుమా. ఆ వ్యాపారం దెబ్బతీందంటే బాంకీ దివాలా తీస్తుంది. నే యిది పబ్లిక్ గా అనడానికి వీల్లేదుకాని...

రా:—మీ డైరక్టరు కృష్ణస్వామి మొదలియార్ తో చెప్పిచూడలేక పోయావు, వాడేమంటాడో.

వెం:—(నవ్వుతూ) కృష్ణస్వామి మొదలియార్ తో చెపితే నాపనికి వుద్వాసన చెపుతాడు.

రా:—ఇప్పుడు నీ పనుందన్న మాటేమిటి ? మనంవరం యిక్కడికి ఎండు కొచ్చాం ?

భా:—ఇంతనేపటికి అసలు ముక్కందుకున్నావ్. ఏవో అక్కర మాలిన గొడవలు పెట్టుకోకపోతే, మళ్ళీ మన ఊరిలా చేరుకోడమో.

రా:—(తత్తరపాటుతో, తలుపు కేసిచూసి) ఆ తలుపునిచూడు.

[తలుపు నెమ్మదిగా, ఒత్తిగిలి చివరికి పూర్తిగా తెరుచుకుంటుంది. సూర్య కిరణాలు గుమ్మంలోంచి ప్రేకిపడుతూ ఉంటాయి. అందరూ అటుకేసిచూస్తూ ఉంటారు.]

సీ:—(నింపాదిగాలేచి) గుమ్మమవతల ఏముందో నే చూసాస్తా.
[అని గుమ్మంలోంచి దిగి వెళ్ళిపోతుంది.]

రా:—సంకూ గొంకూ లేకుండా ఎలా వెళ్ళిపోయిందో! మనందరి కంటే పిన్నేనయం. ఏం నిబ్బరమయిన మనస్సు!

భా:—ఆవిడాట్టే, మాట్లాడడు. అందుకే నిబ్బరంగా ఉండేమో ఆవిడ మనస్సు.

రా:—అయిండొచ్చు.

[వెంకట్రావు గుమ్మందగ్గరకెళ్ళి చూస్తూ ఉంటాడు.]

భా:—(మొగుడితో) జాగ్రత్తందోయి. ఏం జేస్తున్నారు?

వెం:—ఇక్కడేముందో చూస్తున్నా. (కిందకి దిగివెళ్ళి మళ్ళీ పైకొస్తాడు) భాగ్యం, యిక్కడ మెట్లూ, మెట్లచివర ఊళ్ళోకి గోగ్డూ ఉన్నాయి.

భా:—అయితే మనం ఊళ్ళోకెళ్లొచ్చా?

వెం:—ఎందు కెళ్లకూడదు? మన్నిరమ్మని తలుపు తీశారుగా? ఊరు చాలా బాగున్నట్టుంది మాద్దాం రా.

భా:—(కొస్తసందేహించి) న రేపదండి.

[అంటూ ఉభయులూ మెట్లుదిగి వెళ్ళిపోతారు.]

[ఒక నిమిషంపోయాక రామమోహన్, “ఎవర జల్మములోన, ఎవరమో నంటి” అని తనలో పాడుకుంటూ, వాళ్ళవెనకాల మెట్లుదిగి పెడితాడు. కాస్తేపుండి మళ్ళీ బయటకొచ్చి పవారీచేస్తూ ఉంటాడు. ఇంతలో లావణ్య.

మహాలక్ష్మమ్మ మాట్లాడుకుంటూ వస్తారు.]

లా:—ఎంతో మంచివాళ్ళలా కనపడుతున్నారమ్మా ఆ ఊళ్ళోవాళ్ళి.

మ:—ఏమో? అల్లరి చిల్లరి మూకేమో!

లా:—అలాంటివాళ్లు కారమ్మా. (తలుపు కేసిచూసి చెప్పి పోయానో తలుపు తెరుచుకునుంది - చూశావా?)

రా:—అవును, బార్లా తెరుచుకునుంది. తలుపవతలమెట్లు, మెట్ల చివర రోడ్డూ ఉన్నాయి. అప్పుడే సీతారామమ్మగారూ, వెంకట్రావూ, భాగ్యేశ్వరీ ఊళ్లో కళ్ళారు.

లా:—మనమూ వెడదాం రా, అమ్మా.

మ:—కాస్తేపాగు. రాజాబహద్దూర్, శ్రీకాంతయ్యగార్లుకూడా రానీ.

లా:—నువ్వాగితే ఆగు, నే వెడుతున్నా.

మ:—(కూతురు భుజంమీద చెయ్యివేసి) లావణ్యా, నువ్వు పెద్ద దానివవుతున్నావు కాని...

లా:—అది, నువు గ్రహించావు, సంగోషమే.

మ:—(నెమ్మదిగా) పెద్దదాని వవుతూన్నందుకు నన్ను గడ్డిపరకలా తీసెయడమా నువ్వు చెయ్యాలసినపని? ఒకప్పుడు కాకపోతే ఒకప్పుడయినా, అమ్మేం నొచ్చుకుంటుందో అన్నమాట...

లా:—(సగం చిరాకు సగం అనుతాపం కనపరుస్తూ) నాకుందమ్మా, ఆమాట.

మ:—(అధికారం కనపరుస్తూ) అయితే పద. (రామమోహన్తో) రాజాబహద్దూర్, శ్రీకాంతయ్యగార్లొస్తే మేం ఊళ్లోకి వెళ్లేమని చెప్పేం.

రా:—అలాగే.

లా:—(రామమోహన్తో) మా అందరికంటే ముందు వెళ్లవలసిన వాడివి, నువ్వరావూ?

రా:—ఏమో వస్తేవస్తా, లేకపోతే లేదు.

[తల్లికూతురూ వెళ్ళిపోతారు. రామమోహన్ కూర్చుని ఉంటాడు. కానేపు పోయాక విశ్వేశ్వరరావు. శ్రీకాంతయ్య మాట్లాడుకుంటూ వస్తారు]

శ్రీ:—ఆ రామప్పంతులుగాడు మా ఆఫీసుకొచ్చి “శ్రీకాంతయ్య గారూ, మీ మిల్లు నే కొనేశా. యిప్పుడే లక్షరూపాయలు బజానా యిచ్చొస్తున్నా,” అన్నాడు. “మంచిమాటే కాని రామప్పంతులూ యీ షరతు మాటేంచెప్పా” వన్నా నాదగ్గరున్న దస్తావేజుతీసి చూపించి.

వి:—ఏమిటా పరతు ?

శ్రీ:—నా అనుమతిలేనిదే యీ మిల్లెవరికీ అమ్మకూడదని.

వి:—మ రీ పరతు వాడు చూసుకోలేదా ?

శ్రీ:—వాడికిచ్చిన దస్తావేజులో యీ పరతులేకుండా చేశాం నేనూ, మా వకీలు రాఘవాచారీ కలిసి. బుట్టంటే రాఘవాచారీదే బుట్టండీ. రామప్పంతులుగాడి లక్షరూపాయిలూ నాకో యాభైవేలూ వాడికో యాభైవేలూ.

వి:—వెట్టివెధవకి మాబాగా టోపివేశారు లెండి. (రామమోహన్ తో) ఏం సువ్వుక్కడవే ఉన్నా వేషయ్యా? మిగతా వాళ్లందరూ ఏమయ్యారు ?

రా:—ఇప్పుడే యీ దారిని ఊళ్ళో కెళ్ళారు. మహాలక్ష్మమ్మా కూతురూ వెడతూ మీ ఉభయులూ వస్తే చెప్పమని, నాతో చెప్పారు.

వి:—(తలుపు కేసి చూసి) ఓహో, తలుపుతీసుందా? మనమూ వెడదా మొస్తారా శ్రీకాంత్య్యగారూ ?

శ్రీ:—అలాగే పదండి. (వాళ్లు వెడతూ ఉండగా) రాజాబహద్దర్, మీకీ ఎట్టే టెలా వచ్చిందండీ.

వి:—విక్టోరియా రాణీ మా తాతగారికిచ్చిందిట. ఏడాదికో పనిసేను లక్షలాస్తూన్నా, యీ ఎట్టేటూతో మా బాదరబందీ ఉందండీ. ఎట్టేట్లన్నీ గవర్నమెంటువారు పుచ్చుకొని ఏటేటా మా డబ్బు మాకిచ్చేస్తూ ఉంటారుట కాదా ?

[అంటూ యిద్దరూ గుమ్మంలోంచి వెళ్ళిపోతారు. రామమోహన్ ఖిన్నుడై కూర్చుంటాడు. జ్యోతిర్మయి చిన్నబోయిన మొహంతో ప్రవేశిస్తుంది]

జ్యో:—ఏం, రాం యిక్కడ కూర్చున్నావ్ ?

రా:—ఏమీలేదు జ్యోతీ.

జ్యో:—(సందేహిస్తూ) నీ మీద చిరాకుపడి వెళ్ళిపోయా. ఏమీ అనుకోకేం ?

రా:—నే ఏదో అసందర్భంగా మాట్లాడుంటా.

జ్యోతి:—కాదు, నాకే ఒళ్లు తెలియని కోపమొచ్చింది. నాకంత కోపమొచ్చేదికాదు, నువ్వు నన్నాకర్నించుండక పోతే.

రా:—పిన్నన్నమాటా అదే.

జ్యోతి:—పిన్నెవరు, సీతారామమ్మగారా? ఏమిటి? నేనెళ్లక నన్ను గురించి మీరు మాటాడుకుంటూ కూర్చున్నారా?

రా:—లేదు. ఏదో మాటసందర్భాన్నిందాముక్క. నీ ఉత్సాహాన్ని నే భంగపరిచానంది కూడా.

జ్యోతి:—నిజమే రాం, నా ఉత్సాహం నువ్వు భంగపరిచావు.

రా:—(జ్యోతిరమ్మయి మొహం కేసి చూస్తూ) నే ఏమంత కోరదగ్గ మనిషిని చెప్పా?

జ్యోతి:—నే మాత్రమో?

రా:—(ఇంకా జ్యోతి మొహం కేసి చూస్తూ) అముక్క నువ్వంటే నే ఒప్పుకోను. నీ మొహం చూసే చూడ్డంతోనే నే అనుకున్నా, “రాం యీవేళేం చెక్కంది నీకంటపడిందోయి.” అని.

జ్యోతి:—(మనస్సులో సంతోషించి పైకా సంతోషం కనపర్చక) నన్ను పొగడా అనంటున్నావా?

రా:—నిజం జ్యోతీ. ఒక్కసారా? మళ్ళీ మళ్ళీ ఆమాటనుకున్నా. (తలుపు కేసి చూపించి) తలుపు తీసుంది చూశావా?

జ్యోతి:—(సంతోషంకోసం) తలుపు తీసుందా? ఊళ్ళో కందరూ వెళ్ళారా?

రా:—అవును, జ్యోతీ.

జ్యోతి:—నే వచ్చేదాకా నువ్వాగావా?

రా:—నువు మళ్ళీ వస్తావనుకున్నా.

జ్యోతి:—వచ్చాగా పద, మనమూ వెడదాం.

రా:—నే చెప్పలే, చాలా ఊళ్లు చూశాననీ?

జ్యోతి:—చూస్తే?

రా:—సముద్ర ప్రయాణంచే సో ఊరు చేరుకోపోయే ముందు...

జ్యోతి:—దూరాన్నంచెంతో అందమైన ఊరులా కనపడ్డం ఊళ్ళో అడుగెట్టా కెప్పుడొదిలి పోతామా అనిపించడం. ఎక్కడికెళ్ళినా చింతిరి తలలవాళ్ళూ చింకిగుడ్డలవాళ్ళూ నీ కెదురవడం - యివన్నీ చెప్పావుగా ?

రా:—అయితే యింకేముంది చెప్పడానికి ?

జ్యోతి:—ఈ ఊరలాంటిది కాదు, రాం.

రా:—నువ్వెలా చెప్పగలవు జ్యోతీ ?

జ్యోతి:—నామనసు చెప్తుంది, నమ్మ ఇదో చిత్రమైన ఊరని. నే యిందాకటినుంచీ నీనికేసి చూస్తున్నాగా ? ఇదెక్కడా మనందరినీన ఊళ్ళలాలేదు. సందేహిస్తూ వెందుకు చప్పనలే (ఆతుర్దాగా) ఏం, రాం.

రా:—వద్దు జ్యోతీ. ఎన్నోసార్లు నేనూ 'అశాభంగం చెందున్నా - మనిద్దరం యీవిషయంలో ఓ లాంటివాళ్ళవే, మళ్ళీ 'నన్నెందుకు చెయి జాచ మంటావ్ ?

జ్యోతి:—ఈసారలా జరగనులే, లే, లే.

[అని రెక్కపట్టకు లేవతీస్తుంది. రామమోహన్ లేచి అవిడ్ని కొగలిం చుకో పోతాడు. జ్యోతిర్మయి నేర్పుగా తప్పించుకుంటుంది]

జ్యోతి:—ఆ గాగు.

రా:—ఏం ?

జ్యోతి:—ఇదా సమయం ?

రా:—అంతేనా ? ఆ సమయ మెప్పుడో అందాకా అగుతాలే.

జ్యోతి:—నువ్వొగ్గి ఉపయోగంలేదు-బలాత్కారం చెయ్యాలనిచూస్తే, అసలుకే మోసమొస్తుంది సుమా.

రా:—(అవిడ మోహం కేసి చూస్తూ నెమ్మదిగా) సరే అలాగా ? ఆ మాటా జ్ఞాపకమంచుకుంటా.

జ్యోతి:—మరి నువ్వు ఊళ్ళోకొస్తావా ?

రా:—వస్తా పద.

జ్యోతి:—(సంతోషంతో) రాం!

[అనో కటాక్షవీక్షణం మతని ప్రసాదించి ఉభయూరూ కలిసి గుమ్మంలోంచి వెళుతుండగా దూరాన్నుంచి భేరిమోత వినపడుతుంది]

(తెర)

ద్వితీయాంకము

[ప్రథమాంకంలో ఉన్నట్టే గోపురం, తలుపు, గోడ, రాతిదిమ్మలూ ఉంటాయి. వెలుతుర్నిబట్టి సాయంత్ర మైదుగంటలయిందనుకోవచ్చు. తలుపు బార్లా తెరుచుకుంటుంది. విశ్వేశ్వరరావు గుమ్మంలోంచి ప్రవేశించి నెమ్మదిగానడిచి వెళ్ళో రాతిదిమ్మమీద కూర్చుంటాడు. ఇంగ్లీషువాళ్లు కాల్చే లావుపాటి చుట్టవెలిగించి కాలుస్తూ ఉంటాడు. కాన్సేపుపోయాక గుమ్మంలోంచి భాగ్యేశ్వరొస్తుంది]

భా:—ఏమండీ, రాజాబహద్దర్, మా ఆయన మీకు కనిపించారా ?

వి:—నాకు కనపడలేదే. ఈ చుట్టపక్కలున్నారేమో. నే బైట కొచ్చిందీ యిప్పుడే.

భా:—ఆయనన్నారు; “భాగ్యం, మనమోవేళ విడిపోతే మళ్ళీ ఆ గోపురందగ్గర కలుసుకుందాం” ఇంత సేపెక్కడుండీపోయారో.

వి:—ఈపాటికొస్తూ ఉంటారు లెండి - యింకా బోలెడు పొద్దుందిగా? కూర్చోండి కాన్సేపు (భాగ్యేశ్వరి యింకో రాతిదిమ్మమీద కూర్చుంటుంది) ఎంతలిసిపోయా మీవేళ !

భా:—నన్నూ మా ఆయన తిప్పించారు...రాజాబహద్దర్, మీకీ ఊరు నచ్చిందండీ ?

వి:—ఏముంది పాడుఊళ్ళో !

భా:—నాకూ నచ్చలేదు, ఎంచేతో మా ఆయనకి నచ్చిందండీ.

వి:—ఏమిటీ, వెంకట్రావుగారి కీ ఊరు నచ్చిందా ? ఆయనలాంటి వాడనుకోలేదే.

భా:—(గతుక్కుమని) ఎలాంటి వాడనుకోలేదు ?

వి:—దీన్నిచూసి తబ్బిబ్బు లాతాడనుకోలేదు. ఎక్కడో బాంకిలో కొదాయనకి పని ?

భా:—అవు నాయన స్వతంత్రభారత బాంకి మేనేజరు.

వి:—రెండో ప్రపంచం తనకక్కర లేకుండా - తనపని చేసుకుంటూ - వైవాళ్యదయ సంపాదించుకు బతికే మనిషనుకున్నాను.

భా:—(ఉత్సాహంతో) అవునండీ, అలాంటివారే.

వి:—ఆ రెండో వాడున్నాడే - ఎప్పుడూ ఏదో వాగుతుంటాడు, వాడి కీడియ నచ్చిందంటే నే ఆశ్చర్యపడను. వాడి కీడిరే కానింకొకటి నచ్చడేమో. ఇందాకా రోడ్డుమీద - తనలో తనేదో పాడుకుంటూ పోతున్నాడు - సంతోషం పట్టలేక కాబోలు - వెళ్ళిముండా కొడుకు !

భా:—ఆ సినిమానటితో - జటపటాలేసుకు వాడు తిరగడం మీరు చూశారా ? పువ్వులతోటలలో వీళ్ళయ్యాల లాగుతున్నారండీ !

వి:—పువ్వులతోట లెక్కడున్నాయి ?

భా:—మనం భోంచేశామే ఆ మేడవనకాలే పువ్వులతోటలున్నాయి, మీరు చూడలేదూ ?

వి:—భోంచేశాక నే నిద్రపోయా. అయినా తోటలలో చూడ్డాని కేముంటుంది ? వెంకట్రావు గారక్కడుయ్యాల లాగుతున్నారా ?

భా:—ఆయన కాదండీ, ఉయ్యాలాగుతున్నదా రామమోహన్ శ్యామీనీ.....మా ఆయన ఇది చూద్దామని చూద్దామని నన్ను వెంటిడ్చుకు పోయారండీ.

వి:—ఆ ఊర్లో చూడవలసిన చిత్రాలు నాకేం కనపడలేదు - అంద మైన ఆడనాళ్ళు మినహా.

భా:—ఏమందమైనవాళ్ళులేండి.

వి:—వాళ్ళ చక్కదనం మీకంటి కానకపోయిందొచ్చు. ఇది తప్ప విడుస్తే ఏముందా ఊళ్లో ? ఎక్కడచూసినా గుంపులు గుంపులు జనం. నాకసలు జనాన్ని చూస్తే రోత. నిర్జనప్రదేశాలంటే యిష్టం. మన తాహతుకి తగ్గవాళ్ళు కొద్దిమంది - ఒకళ్లో యిద్దరో నాకర్హా - వీళ్ళంటే, మిగతాప్రపంచ మెలాపోయినా నాకు విచారంలేదండీ.....ఏమండీ, మీరు మాక్లబ్బు కెప్పడైనా వచ్చారా ?

భా:—లేదండీ.

వి:—మతిమాలిన ప్రశ్న - మీరు మాక్లబ్బు కెందుకొస్తారా ? మాక్లబ్బులోవాళ్ళం ఎప్పుడో కాని ఒకళ్ళతో ఒకళ్ళం మాట్లాడుకోం.

ఎవరిగదుల్లోవాళ్లు కూర్చుని, అక్కడికే కావలసినవి తెప్పించుకుంటూ, ఒకళ్లగొడ వింకొకళ్లకి లేకుండా బతుకుతాం. ఈ ఊళ్లోవాళ్లేమిటండీ - ఒకళ్లభుజాన్నొకళ్లు రాసుకుంటూ - అందరూకలిసి మెలిసి - అనాగరి కుల్లా బతుకుతున్నారు ! అందులో ఏవో ఘనతున్నట్టు నవ్వుమొహం లేసుకు తిరుగుతున్నారు ! వాళ్ల మొహాలు చూస్తూంటే నా కరికాలిమంట నెత్తికొచ్చింది. అరుగో, శ్రీకాంతయ్యగా గొస్తున్నారు. (శ్రీకాంతయ్య గుమ్మంలోంచి ప్రవేశిస్తాడు) ఏం, శ్రీకాంతయ్యగారూ, యీ ఊరు మీకూ మొహం మొత్తినట్టుందే ?

శ్రీ:—అవునండీ, యీ ఊళ్లో ఎందుకదుర్బట్టానా అని విచారిస్తున్నా.

భా:—నాకూ నచ్చలేదండీ, యీ ఊరు.

శ్రీ:—రాజాబహద్దర్, మీకో ?

వి:—నిలునెత్తు ధనమిస్తాం. చూ ఊళ్లోవచ్చి ఉండండన్నా, నే యిక్కడుండను. అలా మన్నెవరూ కోరలేదనుకోండి. పైపెచ్చు నా మొహంమీదే. నవ్వుడం మొదలెట్టారు. “మీరేంపని చేస్తూంటా” రని వాళ్లడిగితే “తరుచూ గుట్టపుపందాల కెడుతూ ఉంటా. ఆప్పడప్పడు ఫిట్టల్ని వేటాడుతూంటా. నే వయస్సులో ఉన్నప్పుడు అడవి జంతు వుల్ని కూడా కొట్టితెచ్చేవాడిని” అన్నా. “అయితే, మీరు కొండవాళ్లు టండీ ?” అనడిగాను నన్ను - మీరు నమ్ముతారో నమ్మరో!

భా:—ఉత్త మోటు మనుష్యులండీ, వాళ్లకి నాజూకంటే ఏమిటో తెలుస్తేగా ? మీ ఉద్దేశమేమిటి శ్రీకాంతయ్యగారూ ?

శ్రీ:—ఏమో, నాజూకంటే ఏమిటో నాకూ తెలియదు. నాకంటి కీ ఊళ్లో వాళ్లందరూ పిచ్చివెధవలలా కనిపించారు.

వి:—ఏమలా అన్నారు ?

శ్రీ:—నే చెప్పింది విన్నాక మీరూ ఆముక్కే అంటారు. ఈ వేళ పొద్దున్న నే ఒకడ్ని కలుసుకుని, “ఏమయ్యా, మీ ఊళ్లో వ్యాపార మెలా సాగుతూం” దనడిగా. “ఏంవ్యాపార” మన్నాడు చాడు. “ఏం వ్యాపార మేమిటయ్యా, అమ్మడం, కొనడం, సరుకు నిలవేసి ధర పెంచడం - యివి మీ ఊళ్లోవాళ్లకి చేతకావా ?” అన్నా నేను:-

వి:—అంటే వాడేమన్నాడు ?

శ్రీ:—వాళ్ల ఊళ్లో యిలాంటివి చెయ్యనివ్వరుట ! నే చెయ్యాలని చూస్తే నాకు శిక్ష వేస్తారుట ! ఓ ఏడాదిపాటు నాచేత రాళ్లుమోయి స్తారుట !

భా:—పశుప్రాయులు !

శ్రీ:—పోనీ, వీడికి మతిచెడుందేమో యింకొకడ్నుడుగుదాం, అనో ముసలాయనదగ్గరకెళ్ళా. ఈయనతో, “ఏమండీ, మీ ఊళ్లో వ్యాపారస్తుల్ని నాకు కలుసుకోవాలనుంది. వాళ్లెక్కడుంటారో చెప్పం” డన్నా. “ఏంటి వ్యాపారస్తు” అనడిగాడాయన. ఈయనకీ తెలియదేమో అని మన ఊళ్లో వ్యాపారాల సంగతి చెప్పా. దానిమీదాయనేం చేశాడనుకున్నారు ?

వి:—ఏం చేశాడు ?

శ్రీ:—నన్నో పోలీసు కప్పచెప్పాడండీ !

భా:—ఆ ఊళ్లో పోలీసులులేరే.

శ్రీ:—పోలీసుంటే అనో చిత్రమైన పోలీసు. ఈ పోలీసుగాడు నన్నాసుపత్రికి రమ్మన్నాడండీ ! నాబుట్టలో ఏదో జబ్బుందిట ! నన్ను డాక్టరుచేత పరీక్షచేయిస్తాడట ! నేవాడితో అన్నా ! “అబ్బాయీ, నే పొరుగురివాడిని. మీతో నాకేం సంబంధంలేదు. నువ్వు నాజోలికి రాకు.” అంటే వాడు వెళ్ళిపోయాడు.

వి:—పోనీలెండి, వాళ్ల చేతులలో చిక్కుపడకుండా బైటికొచ్చేళారు.

శ్రీ:—(కోపంగా) నే చెప్పేది పూర్తిగా వినండయ్యా. అంత చప్పున నన్నొదిలిపెట్టారా ఆ దొర్భాగ్యులు ? ఇందాకటివాళ్లని తప్పించుకుని పార్కు కేసివెళ్ళా. ఆ పార్కు లోవేపు కొత్తగా పావులుకట్టారు. గెండ్లోవేపు ఖాళీజాగా ఉంది. అక్కడొకడు నిలబడి నోటుయిక్కులో ఏదో వ్రాసుకుంటున్నాడు. నేవాడినడిగా: “ఏమయ్యా, యీవేపు పావులు కట్టారు కారేం ?” “కడదామనుకుంటున్నాం, కొద్దిరోజులలో ప్రారంభిస్తాం” అన్నాడు వాడు. “ఈ సంగతి నలుగురికీ తెలుసా ?”

అని నే అడిగా. “తెలియదు, రహస్యంగా అట్టే పెట్టా” మన్నాడు వాడు. దానిమీద నే అన్నా; “మనిద్దరం వెంటనే యీ జాగాకొనేద్దాం. దశ్చక్కడో నే తీసుకొస్తా, నీకా ఔంగొద్దు. జాగా మనషేర వ్రాయించు కున్నాక మనం పెట్టినదానికి పదిరెట్లు లాగొచ్చు. మనం జాగా యివ్వ నిదే నీళ్ళు షాపు లెలాకడతారు?” అని. నే అన్న దాంట్లో తప్పేముంది చెప్పండి. నే యిలా అంటే ఆ తిక్కవెధవేం చేశాడనుకున్నారు ?

వి:—ఇంకో పోలీసు కప్పచెప్పాడా ?

శ్రీ:—పోలీసులే బాగానే ఉండును. ఆపక్కనుంచో స్కూలు మాస్టరు పిల్లల్ని వెంటపెట్టుకెడుతూ ఉంటే వాడికి నన్నప్ప చెప్పాడు. గుంపులు గుంపులుగా కుట్టవెధవలు మాచుట్టూ మూగారు. నేమధ్యని చిక్కుపడ్డా. నన్నక్కడ నిల్చొప్పెట్టి మొదటివా డీ స్కూలుమాస్టరు గాడితో నే అన్నముక్కలన్నీ యాకరవుపెట్టాడు. అప్పుడేం జరిగిందనుకున్నారు ?

వి:—నే చెప్పలేను బాబూ, ఏమేనా జరిగుండొచ్చు.

శ్రీ:—ఆ స్కూలుమాస్టరుగాడు నన్నుగురించి లెక్కరివ్వడం మొదలెట్టాడండీ !

వి:—మిమ్మల్ని గురించి లెక్కరా ? మిమ్మల్నో వింతమనిషిలా నిల్చొప్పెట్టి...

శ్రీ:—వాడన్న ముక్కో అడే—నేనో వింతమనిషినట ! వాడన్న ముక్కలు జ్ఞాపకం తెచ్చుకోనివ్వండి...పరధనాపహరణం నా నిత్య కృత్యమట !...ఇంకా ఏమిటి ?...ఆ, నా ఆత్మశ్రేయోభిలాష సంఘా నర్థక హేతువట !

భా:—ఇలా వాళ్లంటూంటే మీ యారుకున్నారా ? వెధవల్లారా, మీకు మతులు పోయాయా, ఆనడగలే ?

శ్రీ:—అడక్కుండా ఒదిలిపెట్టేనా ? వాళ్ల మొహాలు మాజేలా, ‘నే పుట్టుకతోటే భాగ్యవంతుడి ననుకున్నారా. పదిహేనురూపాయిలు గుమాస్తాగా ప్రవేశించి, నా తెలివితేటలూ నా ప్రజ్ఞావిశేషం ఉప

యోగపరచి—ఆనాటికీ ఆనాటికీ గొప్పవాడనయి—చివరకి తాతాబిర్లా లతో సమానుడనయ్యా. శ్రీకాంతయ్యంటే ఏమనుకున్నారేం?’ అన్నా.

భా:—దాంతో వాళ్లనోళ్లు కట్టడ్డాయా?

శ్రీ:—‘ఈ ముక్కలే మళ్ళీ అనం’డని ఓపిగ్గా యివన్నీ ఓ నోటు బుక్కులో వ్రాసుకున్నాడండీ ఆ స్కూలుమాస్టరుగాడు! ఎందుకో వెట్టివెధవ! నే చెప్పలే వాళ్లకి మతులుపో యేడుస్తున్నారనీ? కాకపోతే...

[జ్యోతి తొందరగా గుమ్మంలోంచి ప్రవేశించి శ్రీ కాంతయ్యమంది పూర్తి చెయ్యనివ్వకుండా తానుమాట్లాడుతుంది.]

జ్యో:—(ఒగుర్చుకుంటూ) రాం యిక్కడి కొచ్చాడా?

భా:—లేదే, విారిద్దరూ ఉయ్యాల లాగుతూన్నప్పుడే నే అతన్ని చూస్తా.

జ్యో:—సరే (అని కూర్చుంటుంది) కాస్తే పలసటతీర్చుకు వెడతా. ఆహా! ఏలాంటి గో జీగోజు.

శ్రీ:—(కోపంగా) మా మంచిరోజే.

భా:—(జ్యోతితో) మా ఆయన నీ క్కనిపించారా?

జ్యో:—కనిపించారు. నే రోడ్డుమీం చూస్తూంటే ఆ పక్క నెవరి తోనో మాట్లాడుతున్నారు. “భాగ్యం మీ క్కనపడిందండీ?” అవి నన్నడిగారు.

భా:—సరే...అయితే...యీపాటి కొన్నూంటారు.

జ్యో:—అవిడసేరేమిటి ?...ఆ...మహాలక్ష్మమ్మ ... అవిడా కన పడింది నాకా ఊళ్ళో. కొండమీదికి రోడ్డుందే ఆ రోడ్డుని నింపాదిగా నడిచి వెడుతూంది. ‘ఏమమ్మా, యీ ఊరెలా ఉం’దని నే అవిడ్నడిగా. ‘ఛీ, పాడు ఊరు, నాకేం నచ్చలే’దం దావిడ.

శ్రీ:—నాకూ నచ్చలే దీ ఊరు.

జ్యో:—నీకు నచ్చకపోడం సహజమే. అవిడ కెందుకు నచ్చలేదో? అడదీ...

భా:—(ఝంకారంగా) ఈ పాడుడిను నాకూ నచ్చలేదు.

జ్యో:—(ఆశ్చర్యపడి) ఊరికే అంటున్నావా నిజంగా అంటున్నావా?

భా:—(కోపం పట్టలేకలేచి) ఈ ఊరంటే నాకసహ్యం, రోత, ఘంట. దీన్నికొల్చి బుగ్గిచేసేద్దామా అనుంది నాకు.

జ్యో:—(అణచి పెట్టుకున్న కోపంతో భాగ్యేశ్వరిని సమీపించి) ఇలా అన్నందుకు నీ పీక పిసికేసినా పాపంలేదు.

భా:—నువ్వంటేనూ నా కసహ్యమే. ఆ రాంతో జటపటాలేసుకు ఊరంతా తిరుగుతూ - ఉయ్యాలలూగుతూ - సిగ్గుబడియం విడిచిపెట్టేసి - ఎవరేమనుకుంటారో అన్నమాటేనా లేకుండా...

జ్యో:—నీలాంటి వాళ్ళేమనుకుంటే నాకేం? (నెమ్మదిగా) నాజన్మ సార్థకమయ్యేలా యీనాటి కీ ఊరు చూడగలిగా. నిత్యం సంతోషంగా బతుకుతూన్న యీ ఊళ్ళోవాళ్ళని చూస్తూంటే - నా పోయిన ప్రాణం లేచివచ్చినట్టయింది. (భాగ్యేశ్వరితో) నీకు చేతైనది దీనిమీద కాండ్రించి ఉమ్మెయడమా?

వి:—ఏమిట సభ్యంగా మాట్లాడుతున్నావ్?

జ్యో:—(గిట్టున అతని వేపుతిరిగి) నీతో ఎవరయ్యా మాట్లాడారు? నువు చెప్పేది నాకు తెలియాలా నేచెప్పేది నీకు తెలియాలా?

వి:—ఏం? నేచెప్పేది నీకెందుకు తెలియదా? నే తెలుగులో మాట్లాడుతూంటే...

జ్యో:—(అతనిమాట కడ్డొచ్చి) నువ్ తెలుగులో మాట్లాడుతూన్నా నీ ప్రపంచం, నీధోరణి, నీకే అర్థంకావాలి - తక్కినవాళ్ళ కర్థంకావు. నువ్వు ఆ మహాలక్ష్మమ్మా - ఉత్సవాలలో ఊరేగించే బామ్మలలాంటి ప్లాగు. ఆ బామ్మలలో మాట్లాడెంతుపయోగమో మీతో మాట్లాడి అంటే. నే మాట్లాడుతూన్న దీవిడతో (అని గిట్టున భాగ్యేశ్వరికేసి తిరిగి) నీకొచ్చిన రోగమేమిటంటే, ఎవరు సుఖపడుతూన్నా నువు చూసోర్వలేవు. ఈ అసహనం ఆ పాదమస్తకం నిన్ను దహించేస్తోంది. ఎప్పుడూ నీవీడువు, నీకు లేదనికాదు, ఒకళ్లకుందనే. వాళ్లకి లేకుండా

చేసి నువు లాక్కున్నప్పుడే నీకు సంతృప్తి. ఆ ఊళ్ళోవాళ్లు సుఖంగా బతుకుతూంటే - వాళ్లని చూస్తూన్నంతసేపూ నీ ఒంటిమీద తేల్లూ జెల్లులూ పాకినట్టు బాధపడ్డావు. నీ...

భా:—(ఆగ్రహంతో) నోరుమూయ్. ఇంక చాలు. నీ వెధవవాగుడూ నువ్వును.

[అనేడుస్తూ కింద చతికిలపడుతుంది]

శ్రీ:—(మండిపడుతూ) నువ్ నన్నే యిలా అనుంటే నీ దవడ వాయగొట్టే వాడిని.

జ్యో:—(శ్రీకాంతయ్య మీదకి వెళ్ళి) కొట్టు చూద్దాం.. (చాగా వెక్కిరిస్తూ) నీ పోస్టాఫీసు కనపడిందా? నీ ధనాకర్ణ తంతమట్టు కొచ్చిందీ? అక్కడ స్కూలు పిల్లలకి లెక్చరిస్తున్నావేమిటి? (అ నతని మొహంమీదే నవ్వి, తలుపు దగ్గరకు వెడుతూ నెమ్మదిగా తనలో) చిన్నప్పటినుంచీ యిలాంటి ఊరు చూడాలని కోరుతూ వచ్చా కాని నా కోరిక నెరవేరుతుందనుకోలే. నా కళ్ళ ఎదుటే యీ ఊరు ప్రత్యక్షమవుతుందిదనుకోలే. మనుష్యులలో యిలాంటి ఊరు కట్టే కర్తుందనుకోలే, వీళ్ళలా, సంతోషంగా పనిచేసుకుంటూ ఆడుకుంటూ బతికే వాళ్ళంటారని నే నమ్మలే. వీళ్ళ శ్రేయస్సు కోరి, నన్నేంచెయమన్నా చేస్తా, నా ప్రాణమివ్వమన్నా యిస్తా.

[అని గుమ్మంలోంచి వెళ్లిపోతుంది]

వి:—(కొక్కిరిపు పోయాక) అడ్డమైన కూతలూ కూసిపోయింది.

శ్రీ:—ఇదే నా చేతి కిందుంటేనా - మాడురోజులలో నీనిపొగ రణి చెయనూ?

వి:—అణిచేవాడవే కాని నిన్నేమందయ్యా? ఊరేగింపు బొమ్మని నన్నందికాని నిన్ననలేదే.....అంటే అందికాని నాకిలాంటి, పెంకి పిల్లల్ని చూస్తే సరదా.....పోనీ కాని, నువ్వు రాజా రఘుపతిరావు నెరుగుదువా?

శ్రీ:—(చిరాకుగా) రఘుపతిరా వెవరో నా కేంతలుసునయ్యా.

వి:—ఇత నూరూ వాడా అప్పులు చేశాడులే. నువుకూడా అప్పిచ్చా
జేమో అనడిగా.

శ్రీ:—(కోపంగా) నేవడ్డీ వ్యాపారస్తుడి ననుకున్నావా ?

వి:—పోనీవయ్యా కాపోతే.....ఎవరావస్తాన్నది ?

[ఆయాసపడుతూ నెమ్మదిగా గుమ్మంలోంచి మహాలక్ష్మి మొస్తుంది.

తాగ్యేళ్ళరి ఆవిడ వే పొకసారి చూసి మళ్ళీ పెదమొహం పెడుతుంది]

వి:—ఏం మహాలక్ష్మమ్మగారూ, చాలా అలిసిపోయినట్టున్నారే ?

మ:—అవునండీ, లావణ్య నన్నూరికే తిప్పించిపింది. మధ్యాహ్నం
నే వెళిపోదాంరావే అంటే వచ్చింది కాదు. చివరకీ నాతో వచ్చింది
కాదు. ఏవో చూస్తూ నిలబడిపోయింది.

వి:—మీకీ ఊరు వచ్చిందా ?

మ:—ఏం ఊరండీ ఊరు ? ఈ వూళ్లోవాళ్లకి మన్ని చూస్తే గౌరవం
లేదండీ. పెద్దింటివాళ్లూ, పెద్దబతుకు బతికినవాళ్లూ అన్నమాటుండాలా?
అదేంలేదు—అందర్నీ చూసినట్టే మన్నీ చూస్తారు !

వి:—పశుప్రాయులు !

మ:—నేనాస్కూల్లో ఆవిడనడిగా ! “మీఊళ్లో దానం ధర్మం
ఎవరేనా చేస్తూఉంటారా ?” అని నే అడిగిందాల్లో తప్పేముంది
చెప్పండి ? ఇం కావిడ నన్నుచూసి నవ్వడం మొదలెట్టింది. పైపెచ్చు
ఆవి డన్న దేమిటో విన్నారా ? మనసంఘంలో కుళ్లు కప్పకోడానికి
దానధర్మాలు చేస్తూంటాముట !

శ్రీ:—(పళ్లుబిగించి) మిమ్మల్ని గురించి లెక్కరేమేనా యిచ్చిందా ?

మ:—నన్ను గురించి లెక్కరేమిటి ?

శ్రీ:—అయితే మీకు వాళ్లసంగతి తెలియదు. నే చెపుతా వినండి.
ఆపార్కు పక్కని షాపులున్నాయి చూశారా ?

వి:—(శ్రీకాంతయ్య గొడవ చెప్పనివ్వకుండా అడ్డొచ్చి) మహా
లక్ష్మమ్మగారూ, మీరు రాజారఘుపతిరావు నెరుగుదురండీ ?

మ:—ఏ రఘుపతిరావు ? చిట్టివలసవా రల్లుడేనా ?

శ్రీ:—చిట్టివలసవారల్లుడనీ పొట్టివలసవారల్లుడనీ, ఏమిటయ్యా వెధవగొడవ.

మ:—మీకంతచిరా కెందుకండీ ?

వి:—(నవ్వుతూ) ఈ ఊళ్లోవాళ్లు - యితన్ని సరీగా గౌరవించలేదు.

మ:—అలాగా ? పాపం !

శ్రీ:—మీకనికరం , నామీదే వెళ్లబుచ్చకండి. మీకూ దానవసరమొస్తుంది.

మ:—ఏం అలా అన్నారు ?

శ్రీ:—మీ అమ్మాయి యింకా రాలేదుగా, ఈ ఊరెంతో నచ్చి వచ్చిందికూడా ఆ పిల్లకి.

మ:—దానిమొహం దానికేం తెలుసు ? కొత్తంటే వింతకాదూ ? అందుకే చూస్తూ ఉండిపోయింది. ఈపాటి కొస్తూఉంటుంది లెండి.

శ్రీ:—(ఆకాశంకేసి చూపెట్టి) సూర్యుడెంత కిందకి దిగాడో చూశారా ? సూర్యాస్తమయం అయి అవడంతోతే ఆ తలుపు పడి పోతుంది. అప్పు డవతలవా శ్లవతలే యివతలవా శ్శివతలే.

మ:—(కోపంగా) లావణ్యవతలుండి పోతుందనా మీరనేముక్క ? మీరేదో తగుమనిషనుకున్నా...

శ్రీ:—నే తగుమనిషినికాదు. తగుమనిషి న నెక్కడా చెప్పకోనూ లేదు. నేప్యాపారస్తుడ్ని.

వి:—మళ్ళీ మనఊరెలా చేరుకోడమో మీరేమేనా వాకబుచేశారా?

మ:—చేశా. ఆ భోగట్టా తెలుసుకునేవాళ్ళతో అన్నా : “మీ ఊరొచ్చినంగు కిదొక్కటి ఉపయోగమైనపని జరిగింది ” అని. నే అలా అనడం వాళ్లకి నచ్చలేదనుకోండి.

శ్రీ:—నేనూ తెలుసుకున్నా ఆ భోగట్టా.

భా:—(లేచి మిగతావాళ్ల దగ్గరకొచ్చి) నే అడిగినా చెప్పారు కారేం ?

మ:—మీ ఆయనతో చెప్పంటారు.

భా:—ఆయనడిగారో లేదో? ఆయనకీ ఊళ్లో ఉండిపోవాలనుందేమో?

మ:—మీకో?

భా:—నాకు దీనిపేరు చెపితే మంట.

వి:—మీరూ మాతో వద్దురుగాని లెండి.

[రామమోహన్ గుమ్మంలోంచి ప్రవేశించి స్తంభాన్నానుకు నిలబడతాడు.

అతను మిగతావాళ్ళనీ వాళ్ళతనీ చూస్తారు]

శ్రీ:—ఏమయ్యా నువ్వు బైటకొచ్చేశావ్?

వి:—(వేళాకోళం చేస్తూ) చివరకి నువ్ కోరినలాంటి ఊరు దొరికిందా?

రా:—(నెమ్మదిగా) నే కోరినలాంటిదే కా దంతకు మించుం దీఊరు.

భా:—మళ్ళీ వాదనకి మొదలా? ఊరుకుందురూ బాబూ, వాదనలు వినివిని నా తల బద్దలైపోతూంది.

రా:—వాదన నాకూ వద్దు.

శ్రీ:—ఎప్పుడూ వాదిస్తూ ఉండేవాడి నీవే శేమొచ్చిందే?

రా:—ఈవేళ నేనో అపురూపదృశ్యం చూశా. దేన్ని నూడగలుగుతానని నే ఆశ విడిచిపెట్టానో—అ దీవేళ నా కళ్ళపడింది.

వి:—ఏమి టాకళ్ళపడిందీ?

...

రా:—యావన్మంది ప్రజలూ సుఖంగా, సంతోషంగా, అన్యోన్యంగా బతుకుతూన్న ఓ మహాపట్నం. నాగరికతంటే యీ వూళ్ళోనే ఉందని పిస్తుంది, దాన్ని చూస్తే.

వి:—నీ కక్కడున్నంతసేపూ సరదాగా ఉందనా దాన్ని పొగుడుతున్నావ్?

రా:—అలాంటి ఊరు చూశా గనకనే సంతోషంగా ఉన్నా— అప్పుడూ యిప్పుడూ కూడా.

మ:—వాదనొద్దనీవాడవయితే దాన్నిపై పొగడకు: ఎంచేతంటే మేం ఎవ్వరం నీతో ఏకీభవింపం.

రా:—(వాళ్ళ నలుగురినీ ఒకళ్ళ తరువా తొకళ్ళని చూస్తూ) మీ రేకీభవించరని నాకు తెలుసు.

శ్రీ:—ఉన్న దొడులుకోమంటే ఎవ రొడులుకుంటారయ్యా, లేని వాళ్ళు లేనికి పడితే దానికి సిద్ధంకాని.

రా:—అవును, నే లేనివాడనే.

శ్రీ:—ఆ ముక్క నే అన్నానా?

రా:—ఎవరంటే మాత్ర మందులో తప్పేముందయ్యా? అది కాదు, మీకీఊరు నచ్చకపోడానికి కారణమేమిటంటే - మీరు నలుగురూ పూర్వ కాలపు మనుష్యులు.

శ్రీ:—నేపూర్వకాలపు మనిషివైతే యీ రోజులలో వ్యాపార మెలా నడుపుతున్నానోయి?

భా:—(కోపంగా) నేపూర్వకాలపు మనిషి నా?

రా:—మీరు పూర్వకాలపు వాళ్లంటే నాఉద్దేశం, “మనకుందిగా ఒకశైలా ఏడుస్తే మనకేం” అనుకునే వాళ్లని.

మ:—(కోపంగా) నే ఎప్పుడూ అలా అనుకోను.

వి:—వాద నొద్దనుకున్నామా?

రా:—సరే వాదనొద్దు. (మహాలక్ష్మమ్మతో) నీమాట పూర్తి చెయపమ్మా.

మ:—(గంభీరంగా) ఒకళ్లు బాధపడుతూంటే నేచూస్తూ ఊరు కున్నాననా నువ్వుంటున్నావ్? నువ్విలా అనడం చాలా అన్యాయం. నేఎందరికో సాయపడ్డా, ఎన్నో దానధర్మాలుచేశా. నీదవాళ్లకి సాయం చెయడం నావిధనుకుని చేశాకాని ఇంకొకళ్లు ప్రోత్సహిస్తే చేయలేను. నీకు తెలియదుగనక చెపుతున్నా.

రా:—సరేనమ్మా, నీకు దయాదాక్షిణ్యాలులేవని నే అన్నానా? ఈ ఊళ్ళోవాళ్లు నీలాంటివాళ్ళ దయాదాక్షిణ్యాలు నమ్మకోవలసిన పనిలేదు. యావన్మందీ సుఖంగా బతకడానికి వీలయేట్టు - వాళ్ళ జీవిత ఫక్కి ఏర్పరుచుకున్నారు. ఇది మీ కర్మంకాలేదు సరికదా, దీని వాసనే మీకు కిట్టలేదు. మేడల్లోనూ మిడ్డల్లోనూ, మీరు కూర్చుంటే-ఆ చెట్టు పక్కల, వేలాదివేల జనం, పంటలుపోయి, పనులు దొరకక, అన్నానికి

గుడ్డికి మొహంవాచి, ఆకలితో ఏడుస్తూన్న పిల్లలకేనా తిండి పెట్టలేక అప్పకష్టాలూ పడుతూంటే - మీకు చీమ కుట్టినట్టేనా ఉండదు. పాడి పంటలకి పేరుపోందిన బెంగాల్ దేశంలో-తిండిలేక-ముప్పైలక్షల మంది చచ్చిపోయారంటే - వీళ్లకి తిండెందుకు లేకపోయింది, వీళ్లెందుకు చచ్చి పోయారన్న చింతేనా మీకు లేదు. మీరు పూర్వకాలపు వాళ్లంటే నా భావ విడి.

శ్రీ:—ఆగాను, నా స్వంతవ్యాపారం నే చేసుకోవడం తప్పా?

రా:—నువ్వు చేస్తూన్నది వ్యాపారంకాదు-దోపిడి. ఆ సంగతి నీకూ తెలుసు.

వి:—(నవ్వుతూ) శ్రీకాంతయ్యా, యీ ఊళ్లోవాళ్లేమన్నారయ్యా? ఆత్మ శ్రేయోభిలాషతో ఏం చేస్తూంటావన్నారు?

శ్రీ:—(కోపంగా) మళ్ళీ ఎందుకయ్యా ఆ గొడవ? అయినా, నీ విషయంలో యితనన్నది నిజం. నువ్వు పూర్వకాలపు మనిషివే.

వి:—నే కాదన్నానటయ్యా? అదో మెప్పుకిందే తీసుకుంటా.

శ్రీ:—ఊరేగింపు బామ్మనిపించుకోడం—అదీ మెప్పే కాబోలు!

మ:—ఊరేగింపు బామ్మేంటండీ?

శ్రీ:—ఆ సినీమానటి మిమ్మల్ని చేర్చిందా క్లాసులో.

రా:—జ్యోతిక్కడి కొచ్చిందా?

వి:—వచ్చి, మమ్మల్ని తలోమాటా అనిపోయింది. (రామమోహన్ తో) అబ్బాయీ, నువ్వేం జాగ్రత్తపెడతావో—దానికి కోపమెస్తే ఒళ్ళు తెలియదు సుమా.

రా:—నన్ను వెతుక్కుంటూ యిక్కడి కొచ్చిందా?

భా:—అవు నెవరివాళ్ళకోసం వాళ్ళు వెతుక్కుంటూనే ఉన్నారు.

శ్రీ:—నే ఎవరికోసం మిక్కడ కూర్చుంటా? రాజాబహద్దూర్, మనం బైలుదేరదామా?

భా:—కాస్తే పాగండి, శ్రీకాంతయ్యగారూ. మా ఆయనొచ్చా కంతా కలిసి వెడదాం.

వి:—అట్టే సేపాగం. ఒక్క పావుగంటాగుతాం. (శ్రీకాంతయ్య మహాలక్ష్మమ్మలతో) రెండో గోపురందాకా నడిచొద్దా మొస్తారా?

మ:—లావణ్యస్తుందేమో యీ లోపున?

వి:—వస్తే యిక్కడుంటుం దేమైపోతుందేం? ఏం, శ్రీకాంతయ్య సందేహిస్తున్నావ్?

శ్రీ:—ఈపాడు గోడలచుట్టూ తిరిగేం లాభమయ్యా? పోనీపద, నీకంతగా నడవాలనుంటే.

[అని విశ్వేశ్వరరావు, మహాలక్ష్మమ్మ, శ్రీకాంతయ్య వెళ్ళిపోతారు.]

రా:—మళ్ళీ వెనక్కెళ్ళడం కష్టంసుమా.

భా:—కష్టానికేముంది? శ్రీకాంతయ్యగారికి దారి తెలుసుగా?

[సీతారామమ్మ గుమ్మంలోంచి ప్రవేశిస్తుంది.]

రా:—(ఆవిడ కెదురెళ్ళి) ఏం పిన్నీ నువ్వు వచ్చేశావ్? వీళ్ళికి నచ్చకపోతేపోయే నీకూ నచ్చక పోయిందా యీ ఊరు? పైవాళ్లెం బావుకుంటూన్నార నొచ్చేశావు చెప్పు.

సీ:—(నవ్వుతూ) నీలెక్కరు పూర్తిచెయి, తరువాత చెపుతా.

భా:—అతనిమాటలు లక్ష్యం చెయకండి, సీతారామమ్మగారూ. మళ్ళీ మనఊరు చేరుకోవడం మెలాగో శ్రీకాంతయ్యగారు తెలుసు కున్నారులెండి. మనమంతా కలిసి వెడదాం.

సీ:—కానయితే నువ్వాప్యాయంగా పిలిచావుకాని నే యీ ఊళ్లో కెదుతున్నా నమ్మా, కూరలసంచీ పట్టుకు పోదామనొచ్చా—నితేపం లాంటి కూరలెందు కొదిలెయ్యాలి?

రా:—(సంతోషంగా) నువ్ నాకు నచ్చావు, పిన్నీ.

సీ:—(నవ్వుతూ) చివరకేనా నచ్చాగద!

భా:—మీరిక్కడుండిపోతే మీవాళ్లమేపోతారో ఆలోచించారా?

సీ:—ఏమీ అయిపోరమ్మా. అంతా పెరిగి పెద్దవాళ్లయారు. వాళ్ళ బతుకువాళ్ళు బతకగలరు.

భా:—మిమ్మల్ని పనికిపెట్టుకున్నవాళ్ల సర్ధాంతరంచేసి వెళ్ళిపోతారా?

సీ:—అర్థాంతర మేముందమ్మా? నాకిచ్చినదానికి నాలుగురెట్లు చాకిరీ చెయ్యనేచేశా. ఇక ముందు వాళ్ల పని వాళ్లనిచేసుకోనీ - వాళ్ల కొవ్వేనా కరుగుతుంది.

భా:—మీరూ మాట్లాడతారనుకోలేదు, సీతారామమ్మగారూ.

సీ:—(నెమ్మదిగానే) నువ్వనుకో పోవచ్చుమ్మా. నా మనసులో మాట నే చెప్పడానికేం?

రా:—ఆమాట పూర్తిగా చెప్ప, పిన్నీ.

సీ:—ఏముంది నాయనా చెప్పడానికి, నేయీ ఊళ్ళో చూసింది తప్ప విడుస్తే? నే అక్కడ నిలబడుంటే ఓ ఆవిడ నన్ను పలకరించి, 'ఏమండీ. మా ఊరిలా ఉం'ద నడిగింది. నే అన్నా, 'బాగున్నాయమ్మా, మీ ఊరూ మీ బతుకు తీరూను. మనుష్యులు బతకవలసిన మోస్తరే యిది.' చక్కగా ముస్తాబయి, బంతుల్లా ఎగురుతూ ఆడుకుంటూన్న వాళ్ళ పిల్లల్ని ఎంత నేపు చూసినా నాకింకా చూడాలనిపించింది. వాళ్ళ తల్లు లే మంద మైనవాళ్ళు! ఎంత బాగున్నాయి వాళ్ళ పువ్వులతోటలు! వాళ్ళెంత సంతోషంగా బతుకుతున్నారు! నే ఓ ఆవిడతో "అన్నీ మీరే చేసు కుంటున్నారు, నాకూ ఏదేనాపని చెప్పం" డన్నా. "ఈ వయస్సులో మిమ్మల్నెందుకు శ్రమపెట్టాలి, సీతారామమ్మగారూ, మీరీతోటలో కూర్చోండి. మీ కోపికుందా చుట్టుపక్కలవి చూసిరం" డంది. వాళ్లెంత మంచివాళ్లో చూడండి. (కొన్నేపాగి) నే చిన్నప్పడో కలకన్నా, కలలో యిలాంటి ఊరే చూశా. ఆ ఊళ్ళో-యిలాంటివే యిళ్లా, తోటలూ, నవ్వుమొహాలతో ఉన్న జనాన్నీ - చూశా. మెళుకొవొచ్చాక యిలాంటి ఊరెక్కడేనా ఉంటుందా అనాశ్చర్యపడ్డా. నేచూసిం దు త్త కలకొదు. ప్రత్యక్షంగా ఆ ఊరిక్కడంది (కొన్నేపాగి) భాగ్యేశ్వరీ, వెళ్ళొస్తా నమ్మా. (రామమోహన్ తో) నే వెళ్ళొస్తా నబ్బాయీ, దానిలో గట్టూ పుట్టూ చూసుకెడుతూండు.

రా:—(నవ్వుతూ) అలాగే, పిన్నీ.

[సీతారామమ్మ కూరలసంచి పైకెత్తి చంకనిపెట్టి రామమోహన్ కేసి చూసి నవ్వుతూ వెళ్ళిపోతుంది]

భా:—మీపిన్ని కీడారు నచ్చిందని నీకు సంతోషంగా ఉందికాబోలు!

రా:—అవును నాకు సంతోషంగానే ఉంది.

భా:—(అసహనం ఒక్కసారి చూపెడుతూ) నువ్వు ఆవిడవెనకా వెళ్ళి కిక్కడ కూర్చున్నావేం ?

రా:—నే బైటుండాలి.

భా:—ఎందుకోసం ?

రా:—(తలూపుతూ) ఉహు. ఎందుకోసమో నీతో చెప్పటానికి వీలేదు.

భా:—ఇంకెవరితోనేనా చెప్పాచ్చా ?

రా:—చెప్పకగ్గ మనిషిని కలుసుకుంటే చెప్పాచ్చు. ఏమో, కలుసుకుంటానో లేదో...పోనీ కాని, నువ్వా వెంకట్రావుని...వాడిబతుకు వాణ్ని బతకనిస్తావా ?

భా:—(మొహం ముడుచుకుని) నీమాట నా కర్ణంకాలేదు.

రా:—నీమాటే నీదికాని, ఒకశ్శమాట లర్థంకావు. నే చెపుతే ఎంతో వెంకట్రావు చెప్పినా అంతే. ఎప్పుడూ నువ్వే గెలుస్తావ్. నువు గెల్చేం ఉపయోగం ? నీకు దక్కేదేముంది—పిప్పేగా ? .....నీ కీమాటలూ అర్థమవడంలేదు కాదూ ?

భా:—(అలా అనాలని) నాకేం అర్థంకావడంలేదు. ఏదో నీ వెట్టి మొట్టివాగు దనుకుంటున్నా.

రా:—గేనివల్ల నువ్వు సుఖం కోరుతుంటావో—దాన్ని రెండు చేతులా పట్టుకు నులిపెయ్యాలని చూస్తూంటావేం ?

భా:—(కోపంగా) ఏమిటి నీ నోటికొచ్చినట్టు మాట్లాడుతున్నావ్ ?

రా:—నీ బాగు కోరి చెపుతున్నా. నీ బతుకు చాలా ప్రమాద సి తిలో ఉంది.

భా:—ఉంటే ఉందిలే నీకెందుకు? నే అంటే నీ కిష్టముంది గనకనా?

రా:—నువ్వంటే నా కిష్టంలేకపోయినా—ఎవరుకానీ — నిక్షేపం లాంటి బతుకు—చేతులారా ధ్వంసంచేసుకుంటూంటే నే చూస్తూ ఊరుకో

లేను. (గుమ్మంలోంచి క్రిందకుమాసి) వెంకట్రావొస్తున్నాడు. వాడి కాళ్ళూ చేతులూ కట్టేసి ఎంత చప్పన లాక్కుపోతావో.

[అని గుమ్మంలోంచి వెళ్ళిపోతాడు. కావేపటికి గుమ్మంలోంచి వెంకట్రా వొస్తాడు.]

వెం:—(భాగ్యేశ్వరిని సమీపించి) ఇంతసేపూ ఎక్కడున్నావు, భాగ్యం.

భా:—మీకోసం మిక్కడ పడిగాపులుపడి కూర్చున్నానండీ.

వెం:—నువ్వొచ్చాకాపుకొని ఆ ఊరెంత బాగుందనుకున్నావ్. వాళ్లెంత మంచివాళ్ళనుకున్నావ్.

భా:—ఆ గొడవంతా ఎందుకు మనింటికి మనం పోదాం రండీ ?

వెం:—మళ్ళీ మనింటికి చేరుకోవడం ఎలా ?

భా:—శ్రీకాంతయ్యగారికి దారి తెలుసు, ఆయనతో మవమూ వెడదాం.

వెం:—పద్ద, భాగ్యం, మన మీడిల్లో ఉండిపోదాం. నీకూ నచ్చేదే యీ ఊరు, నువ్వు పూర్తిగా చూసుంటే.

భా:—నేచూసింది చాలదూ ? ఇంకా చూడాలి ? ఈ దిక్కుమాలిన ఊల్లో అడుగెట్టడమే తప్ప.

వెం:—(విచారంగా) పోనీ, భాగ్యం, నీ కీ ఊరు నచ్చకపోడానికి ఫలానా కారణమేదేనా ఉందా ?

భా:—(మండిపడుతూ) అక్కడ శోభితయ్యలలాగుతూంటే చూడడం మీకు సంబరంగా ఉంది కాబోలు !

వెం:—జ్యోతెక్కడుయ్యలలాగిందో నేచూడనేలేదు. భాగ్యం, మన కావిడగొడవెందుకు, నీకెందుకు నచ్చ లే దీ ఊరు ?

భా:—ఏమిటండీ యీ ఊల్లో వాళ్ళ వాలకం ? ఏమిటా నవ్వులూ, ఆ వేళకోశాలూ, ఆ ఆటలూ పాటలూ ?

వెం:—వాళ్లు సంతోషంగా ఉంటే తప్పేం ?

భా:—వాళ్ళకేం మర్యాద తెలియదండీ. అక్కడందరూ సమానులేట!

వెం:—కొడు, భాగ్యం, వాళ్లు గొప్పవాళ్ళని గౌరవిస్తారు. మనం గొప్పవాళ్లు గొప్పవాళ్ళని డబ్బున్నవాళ్ళ కెనకాల తిరుగుతాం. వాళ్లలో గొప్పవాళ్ళు, మహాకవులూ, శాస్త్రవేత్తలూ, పరిశోధకులూ—ఇలాంటి వాళ్ళు. వీళ్లనక్కడ నెత్తిమీద పెట్టుకు పూజిస్తారు, మన సంఘంలో వీళ్ళబాగోగులే తెలుసుకోం. ఆడిలో...

భా:—(మాటకడ్డొచ్చి) చాలెండి, మీరొక్కరే చూశారా యీ ఊరు? నేమాడలే?

వెం:—నువ్ చూసీ మాడనివాళ్లలోనే జమ.

భా:—ఎంచేత?

వెం:—ఆదికిముందే యిదే పాడుఊరనుకుని బైలుదేరావు గనక. ఈ ఊరుమీద, యిక్కడ ప్రజలమీద నీకెందుకసహ్యంపుట్టిందో నాకు బోధపడ్డంలేదు. మొదట్లో నాకూ అన్నీ చిత్రంగానే కనిపించాయి. ఒక్కొక్కటి చూసినకొద్దీ, బోధపర్చుకున్నకొద్దీ, నాకు వీళ్లజీవిత ఘోషా నచ్చింది. నువ్వేదీ చూడాలేదు, బోధపర్చుకోనూలేదు, నీకెలా నచ్చచెప్పడం?

భా:—(కొన్నేపాగి) చివరకేమంటారు?

వెం:—(కోపంగా) నువు నామనసుకూడా తిప్పేద్దామని చూస్తున్నావు. నాచేతా యివోపాడు ఊరనిపిద్దామని నీపట్టు. నేచెపుతున్నా, యీవేళ నీపంతం సాగదు. నే దీనికొప్పుకోను.

భా:—(హడిలిపోయి) నా మీదసహ్యం పుడుతూందండీ మీకు?

వెం:—(కోపంగానే) పుట్టాలిసిందే. ఒకసారా రెండుసార్లా - ఎన్ని సార్లా నామనసు తిప్పేశావు. నువ్వన్నదల్లా ఎన్నిసార్లా నాచేతా ననిపించావు. నీ ఆట లీవేళాసాగుతా యనుకున్నావా? (తలుపుకేసి చూపించి కేకలేస్తూ) నా కీఊరు నచ్చింది. సజీవులై బతుకుతున్నా రీ ఊళ్ళోవాళ్లు. మానవాన్నత్యం యీఊళ్ళోనే కళ్లపడుతూంది. నేనూ వెళ్ళి వీళ్ళకి సాయపడతా.

[అంటూ గుమ్మాన్ని సమీపించి గుమ్మంలోంచి వెళ్ళిపోతాడు. అతను వెడుతూండగా భాగ్యేశ్వరి గోడచేరువ నో మెట్టుమీద కూర్చుని వెక్కివెక్కి

ఏడవడం మొదలెడుతుంది. కాన్నేపు పోయాక వెంకట్రావు గుమ్మంలోం
చొచ్చి ముందుకీ వెనక్కి సందేహిస్తూన్న ట్టడుగులేస్తూ భాగ్యేశ్వరిని
సమీపించి అవిడ ప్రక్కని కూర్చుంటాడు]

వెం:—ఏడవకు, భాగ్యం, ఊరుకో.

భా:—(ఏడుస్తూనే) నన్నొదిలేసి వెళిపోదా మనుకున్నారా ?

వెం:—కెళ్లలేదుగా, మళ్ళీ వచ్చాగా.

భా:—(కొస్తూ శాంతపడి) మీకు నామీద ప్రేమే ఉంటే...

వెం:—ఉంది, భాగ్యం.

భా:—ఉంటే నన్నొదిలి వెళిపోకురా. నే ఎప్పటికైనా మిమ్మల్నొ
దలగల్గునా ?

వెం:—మళ్ళీ వచ్చాగా.

భా:—(కళ్ల నీళ్లు తుడుచుకుంటూ) నే బుద్ధి తక్కువదాన్నే అను
కోండి. మీకాశ్చక్రి బంధంలా ఉన్నా నే అనుకోండి. నే ఏం చెయనూ ?
ఒక్కో కక్కప్పుడు నామీద నాకసహ్యం పుడుతుంది. చచ్చిపోతే
బాగుండుననిపిస్తుంది. దారిత ప్పిక్కడికి రావడం - ముక్కు మొహం
ఎరగనివాళ్ళతో మాట్లాడడం - మీమనసు నా మీదుండనివ్వకుండా
తనవే పీడిరు లిప్పుకుంటూంటే ఏం చెయలేకుండా చూస్తూనిలుచోడం-
దీన్నా దాన్నా, నామనసు చాలా కల్తపడుందండీ. మీరు చెపితే
నమ్మరుకాని...

వెం:—ఏమో, భాగ్యం, నాకీఊళ్ళో ఎంతో సంతోషంగా ఉంది.
మళ్ళీ మన ఊరెళ్ళేలా ఉంటానో ?

భా:—(సంతోషంగా) మళ్ళీ మన ఊరిస్తారా ?

వెం:—(విచారంగా) వస్తా పద.

భా:—వస్తారండీ (అని సంతోషం పట్టలేక మొగుడ్ని దగ్గరకు తీసు
కుంటుంది) మీ భాగ్యమంటే మీకేం అభిమానం ! నన్నొదిలి వెళిపోతా
రేమో అని దిగులుపడ్డా సుమండీ. మీరెళిపోయూంటే నే బెంగట్టుకు
చచ్చిపోదును.

వెం:—నిన్నొదిలేసి వెళడం నా ఉద్దేశమూ కాదు. నే కిందకడిలే నువ్వు నా వెంటొస్తావేమో అని చూశా. నీ అభిప్రాయం మార్చుకుంటావేమో అనాశపడ్డా.

భా:—నా అభిప్రాయమెలా మార్చుకోనండీ ?

వెం:—అవునులే, నీ అభిప్రాయాలు మారేవికావు...ఏమో, మన ఊరెళ్లాక నాకేం సుఖముంటుందనుకోను.

భా:—(ఉత్సాహంగా) నే మిమ్మల్ని సుఖపెడతా. చూద్దరుగా నీవేళచూసినవన్నీ మరిచిపోయాలా చేస్తా. మీ కిష్టమైన వాటిమీద నా మనసూ పెడతా. మేష్టర్ని పెట్టింగ్లిషు నేర్చుకుంటా. మనం అడయారులో ఓ ఒంగాళా తీసుకుందాం. అక్కడ గొప్పగొప్ప వాళ్లందరితోనూ స్నేహం చేద్దాం. మీకోపెద్ద పనికావాలంటే శ్రీకాంతయ్యగారివ్యగలరు. నన్నడిగి చూడమంటే చూస్తా - లేదు మీరడుగులేనే బాగుంటుందంటే మీరే అడగండి.

వెం:—నే శ్రీకాంతయ్య దగ్గరమాత్రం పనిచెయను.

భా:—ఏం, పెద్ద జీతమిస్తానంటే.

వెం:—నే అతనిదగ్గర పనిచెయ్యను. నువ్వు మళ్ళీ ఆఊరికివస్తావంటే యీఊళ్లోకెళిపోతా.

భా:—(సమాధానపడి) పోనివ్వండి మీకిష్టంలేకపోతే.

[రామమోహన్ గుమ్మంలోంచొస్తాడు]

రా:—సరీగా వేళకొచ్చానా.

వెం:—(చిరునవ్వుతో) వచ్చావు.

భా:—(రామమోహన్ తో సంతోషంగా) శ్రీ కాంతయ్యగారు రావడంతోనే మేమూ వెడుతున్నాం.

వెం:—(రామమోహన్ తో) ఏం నువ్ బైటికొచ్చేశావ్ ? నీ కీడీరు నచ్చిందిగా ?

రా:—నే బైటుండాలి. నువ్వేమిటాఊళ్లోవాళ్ల నలా నవ్విస్తున్నావ్ ? నీచుట్టూ ఎందరు పోగయ్యారో చూశావా ?

వెం:—ఏమీలేదు. మన ఊళ్లో వెయ్యిరూపాయల నోట్లకి లెళ్ళి చెప్ప మనలే. అప్పుడు జరిగిన చిత్ర విచిత్రాలన్నీ వాళ్లతో చెప్పా.

[శ్రీకాంతయ్య ప్రవేశిస్తాడు]

శ్రీ:—ఎంత సేపటికీ రాశి—ఆ విశ్వేశ్వరరావు మహాలక్ష్మమ్మా ! ఏదో సోది పెట్టుకు కూర్చుంటారు. నే ఎందుకొగడం? నే వెళ్ళిపోతా.

భా:—శ్రీకాంతయ్యగారూ, మేమూ మీతో రామా?

శ్రీ:—వస్తే రండి.

[అని వెళ్ళిపోతాడు]

భా:—(వెంకట్రావుతో) రండి, శ్రీకాంతయ్యగారితో వెడదాం.

వెం:—(రామమోహన్ భుజం మీద చెయ్యి వేసి) నే వెళ్ళొస్తా, రాం.

రా:—వెళ్ళన్నా వెళ్ళు. నువ్వీ ఊళ్లో చూసింది మరచిపోకేం. నిత్యాగ్ని హోత్రంలా దాన్ని కాపాడుకోవాలి సుమా.

వెం:—అలాగే, రాం.

రా:—నువ్వు మనస్తాపపడకన్నా. నేను మళ్ళీ వచ్చి నిన్ను కలుస్తాగా?

భా:—(మొగుడి చెయ్యి పట్టుకు లాగుతూ) రండి, ఆయన స్వప్నాడే ఎంతదూరం వెళ్ళిపోయారో.

వెం:—(తనూ, భాగ్యేశ్వరి నడుస్తూ ఉండగా) వెళ్ళొస్తాను, తమ్ముడూ, వెళ్ళొస్తా.

[అని చెయ్యెత్తి ఊపుతూ వెళ్ళిపోతాడు. రామమోహన్ కూడా చెయ్యెత్తి

ఊపి అతను వెళ్ళినవేపే చూస్తూ నిలబడతాడు. ఇంతలో లావణ్య గుమ్మం

లోంచిచ్చి అతన్ని సమీపిస్తుంది]

లా:—ఏం, రామమోహన్, ఆ వెడుతూన్న వాళ్ళలో మా అమ్మ ఉందా?

రా:—లేదు; వాళ్లు శ్రీకాంతయ్య, వెంకట్రావు, భాగ్యేశ్వరీనీ.

లా:—ఈ ఊరు వాళ్ళెవరికీ నచ్చలేదు కాబోలు!

రా:—శ్రీకాంతయ్యకీ భాగ్యేశ్వరికీ నచ్చలేదు కాని వెంకట్రావుకి నచ్చింది. వెంకట్రావు మనలోవాడే.

లా:—మా అమ్మక్కడుందీ?

రా:—మీ అమ్మా విశ్వేశ్వరరావు కలిసి సికాగోళ్ళారు. ఉభయూ కలిసీపాటికి—దొంకినవలస రాజా నాలుగో పెళ్ళా మైవో పురిటికి—డాక్టరు లక్ష్మణస్వామిని పిల్చారా, డాక్టరు వెంకటగిరిని పిల్చారా? అన్న సమస్య విడగొడుతూ ఉంటారు.

లా:—(నవ్వుతూ) అవునులే. మీ ఆవిడేదీ?

రా:—మా ఆవిడెవరు?

లా:—ఎవరేమీటా జ్యోతిర్మయి.

రా:—జ్యోతిని మా ఆవిడకిందే కట్టేశావా?

లా:—నే కట్టేసిందేముందీ? అందరికీ తెలిసిందేగా నిజ విషయం? నువ్విక్కడ—మీనం మేషం లెక్కపెడుతూ కూర్చోకపోతే, ఆవిడెక్కడుందో చూచిరాకూడదూ?

రా:—నే నిక్కడుండవలసిన పనుంది.

లా:—ఏమో నీ వైఖరీ నాకు నచ్చలేదు, నీ ప్రయోజకత్వం—మాటల్లోనే కాని క్రియలలో కనపడదేం?

రా:—నే బైటుండవలసిన కారణముంది. అయినా, నా గురించి నువ్వేం బెంగపెట్టుకోకు.

రా:—నా కెవరిగురించి బెంగలేదు.

“నయన మనోమోహనమే

సుందరమే చెలి సురుచిరమే”

[అని పాడుతుంది]

రా:—పొట బాగుందికాని నాకు పూర్తిగా వినే అదృష్టంలేదు. మీ అమ్మోస్తూంది.

[అని గుమ్మంలోంచి కిందకిదిగి వెడతాడు. మహాలక్ష్మమ్మ ప్రవేశిస్తుంది]

మ:—అమ్మాయీ, పొద్దోయిందిక బైలుదేరదామా? (తల్లీ కూతుళ్లు ఒకళ్ళమొహం లొకళ్లు చూసుకుంటారు. కాస్సేపాగి) ఏం, మాటాడవేమే?

లా:—నాకీ ఊళ్ళో ఉండాలనుందమ్మా.

మ:—నీకేం మలిపోయిందా ఏమిటి? నువ్వుక్కర్తినీ ఎలా ఉంటావ్? నే ఈ ఊళ్ళో ఒకరో జుండలేను.

లా:—ఇక్కడుందామని నే నిశ్చయంచేసుకున్నానమ్మా. నీతో ఆముక్క చెపుదామనే వచ్చా.

మ:—నే లేనిదే నువ్వెలా ఉంటావే? తిరిగితిరి గలిసిపోయి నువ్వే మంటున్నావో నీకే తెలియకుండా మాట్లాడుతున్నావ్.

లా:—నే అలిసిపోనూలేదు, అసందర్భంగా మాట్లాడ్డమూ లేదు. (కోపంగా) నే ఎప్పుడేం తలపెట్టినా, యిలాంటి సాకులే చెపుతూ నువ్వెట్టొచ్చావ్. చిన్నదాన్ననీ, ప్రపంచం తెలియనిదాన్ననీ ఎందులోకీ నన్ను వెళ్లనిచ్చావ్ కావ్. నే చిన్నదాన్నీ కాదు, ప్రపంచం తెలియని దాన్నీ కాదు, నా బాగు నే చూసుకోగలను.

మ:—నే తల్లినన్న మాటకూడా మరిచిపోయావా ఏమిటే? మీద పడి కరవచ్చిన ట్టలా మాట్లాడతావేం?

లా:—నీమనస్సు నొప్పెట్టేలా మాట్లాడడం నా ఉద్దేశంకాదు. కాని నేవెనక్కిరాను. వెనక్కెళ్లడంకంటే చచ్చిపోతేనే నయం. ఆ 'సౌందర్యమహల్' లోవాళ్లు, బతికుండి ఎవరికే ముపయోగమో నువ్వు చెప్పమ్మా. తినడం - తాగడం - మొద్దుల్లా నిద్దరోడం - గంగిరెద్దుల్లా సింగారించుకు తిరగడం మినహా వాళ్ళు చేస్తూన్నదేముందమ్మా? చెడ్డి పోయిన ఆడవాళ్లగురించి, వాళ్ళని చెడగొట్టిన మొగాళ్లగురించి తప్పతే, వాళ్ళు మాటాడుకునే విషయాలేమున్నాయి చెప్ప? అమ్మా, నువ్వు వాళ్ళలాంటి దానివికావు. నీ ఉదయగిరి ప్రయాణంమాట జ్ఞాపకం తెచ్చుకో. ఆరోజుల్లో భయమెలాంటిదో నువ్వెరగవ్, యిప్పుడెందుకు నీ కీపిరికితనం? "కొత్తదారిని వెడదాం రాఅమ్మా" అంటే ఎందు కంతగా సందేహిస్తావ్?

మ:—ఇంతవయస్సొచ్చి యిప్పుడు కొత్తదారేమిటే? మీనాన్నేనా లేరాయ్. నే ఒక్కరైతూ అయిపోయానా? ఆ యింటిగౌరవం నిలబెట్టు కుంటూ బతుకుదామనే కానీ...

లా:—(మాటకడ్డొచ్చి) నీకుమాత్రమిబతుకులో సుఖమేముందయ్యింది? ఏం సంతోషమిది చెప్పు. నే నీతో వెనక్కొస్తే - బతకడానికని కాదు రావడం - నిర్జీవప్రతిమలా పడుండడానికనీ, యీ ఊరు చూశాక - యిక్కడివాళ్లలా బతుకుతున్నారో తెలుసుకున్నాక - నేమళ్ళీ వెనక్కి రావడ మసంభవమయ్యింది. అన్నిటి మాటకేం కాని, యీ ఊళ్ళో పిల్లల్ని చూడు. ఇలాంటి పిల్లల్ని నువ్వెక్కడేనా చూశావా? వాళ్లని చూస్తూ నిలుచునుంటే - అకస్మాత్తుగా - నాలో ఏదో కదలిక పుట్టి - ఎక్కడ లేని జవసత్త్వాలూ నాకొచ్చాయమ్మా. నే అక్కడివాళ్లతో 'మీరేం చెయ్యనున్నా చేస్తా, నన్నిక్కడుండిపోనివ్వం' దన్నా. 'అలాగే ఉం' దన్నారువాళ్లు. వాళ్లెంత మంచివాళ్లనుకున్నావ్? అమ్మా నేచెపు తూన్నది నీకర్థమవుతుందా?

మ:—అర్థంకాకేమే? ఇన్నాళ్ళూ నాతో ఉండి నీకు విసుగ్గా ఉంది. ఇప్పుడీ కొత్త ఊరు విచిత్రంగా కనపడుతుంది. 'అమ్మమాత్రమేం చేస్తుంది? ఎన్నివిధాల నన్ను సంతోషపెట్టాలని చూడ్డంటే' దన్నమాటే నీకుంటే...

లా:—అవునమ్మా నువ్వు నాకోసం చాలా శ్రమపడ్డావు. నే యీ ఊళ్ళో ఉంటాననడం నీమీద విసుగు పుట్టికాదు. నే ఆలోచించే...

మ:—(మాటకడ్డొచ్చి) నువ్వు బాగా ఆలోచించే మనిషివే అయితే ఒక్కరినీ నన్నొదిలి వెళ్ళిపోదామని ఎలా అనుకున్నావ్?

లా:—నిన్నొదిలి వెళ్ళిపోతానని నే ఎప్పుడన్నా. మనిద్దరం వెళ్ళిపోతే ఉందాంరా అమ్మా. ఎన్నోసార్లు నే నీమాట విన్నానా? ఈ ఒక్కవిషయంలోనూ నామాటవిను, అమ్మవుకాదు.

మ:—(చిరాకుగా) దేనికేనా పట్టా విడువూ ఉండాలి. ఏదో కొత్త ఊరు చూడ్డంతోటే అక్కడి కళ్ళుండిపోవడమేనా? నలుగురూ వింటే ఏమంటారు? కూతురికి తెలియకపోతే తల్లికేనా తెలియొద్దా అనడగరా?

లా:—(కోపంగా) ఎంతసేపూ వీళ్లేమంటారో వాళ్లేమంటారో అన్న మాట కాని, యిదిమంచి యిదిచెడ్డ అని నీకు నువ్వాలోచించుకోడం

లేదటమ్మా ? ఆ 'సౌందర్య మహా' ల్లో వాళ్ళామనకి చెప్పేవాళ్ళు ? వాళ్ళ అడుగు బాడలలోపడి నువ్వెందుకు పోవాలమ్మా ? నువ్వు నాతోరా, నిన్నొక్కర్తినీ ఒదిలేసి వెళ్ళడం - నాకూ కష్టంగా ఉంది.

మ:—అంగుకే నామాటవిని మన ఊరెళ్ళిపోదాంరా, నిన్ను కనీ, పెంచీ, పెద్దదాన్ని చేసిన తల్లి చెపుతూందనేనా యీమాట విను.

లా:— (మాటకడ్డొచ్చి, నెమ్మదిగా) కనీ, పెంచీ, పెద్దదాన్ని చెయ్యడం బతకమనా మట్టిబొమ్మలా పడుండమనా ? నా బతుకు నన్ను బతకనీ, నే వెళ్ళొస్తానమ్మా.

[అని తల్లిని కౌగలించు కుంటుంది.]

మ:—(కళ్ళనీళ్లు కారుస్తూ) నన్నొదిలి వెళ్ళిపోతావే ? నే యింత వయస్సొచ్చి ఎలాచూరనే ?

[అని కూతుర్ని విడవదు.]

లా:—(తల్లి కాగిటిలోంచి తప్పించుకుని) నాకు సెలవియ్యమ్మా, నే వెళ్ళొస్తా.

[అని గుమ్మంలోంచి దిగి వెళ్ళిపోతుంది. మహాలక్ష్మమ్మ తన్ను తా నోదార్చుకుంటుంది. కొంతనేపటికి అప్పుడు విశ్వేశ్వరరావు ఎడమవేపు నుంచొస్తాడు. తరువాత గుమ్మంలోంచి రామ మోహనాస్తాడు.]

వి:—ఏమండీ, మహాలక్ష్మమ్మగారూ, బైలుజేరదామా ?

మ:—అలాగే.

వి:—(రామమోహన్ తో) ఇంకా నువ్వొక్కడుంటావా ?

రా:—ఉంటా.

వి:—సూర్యాస్తమయం కాగానే ఆ తలుపు పడిపోతుంది సుమా. ఆలోపుగానే నువ్ నిరం చేసుకోవా లివతలుండడమో అవతలి కెళ్ళడమో (మహాలక్ష్మమ్మతో) మహాలక్ష్మమ్మగారూ, వెడదామా ?

మ:—పదండి రాజా బహద్దూర్.

వి:—(ఇద్దరూ ప్రక్క ప్రక్కల్ని నడుస్తూ ఉండగా) భవల్ పూ గెట్టేటు చిన్నవాటిలో జమా పెద్దవాటిలో జమా ?

మ:—చిన్నదేమిటండీ పన్నెండువేల గ్రామాల ఎట్టేటు.

వి:—నే బాంబాయి దగ్గరున్న ఎట్టేట్లలాంటిదేమో అనుకున్నా లెండి.

మ:—అవేలాంటివి ?

వి:—అక్కడ - ఓ చిన్న గ్రామంలోనే-నాలుగే సెట్టేట్లుంటూంటాయండీ. అక్కడ జమీందార్లకి - రాబడి తక్కువయినా హోదా మా ఎక్కువండీ - స్వతంత్ర ప్రభువులని పిలుస్తూ ఉంటారు వాళ్లనక్కడ. స్వతంత్ర ప్రభువులంటే ఏమనుకున్నారా ? ఢిల్లీ రాజ్యాంగ సభలో వీళ్లకి తొంభైమూడు సీట్లున్నాయండీ.

[అంటూ ఉభయురూ వెళ్ళిపోతారు.]

[వాళ్ళు వెళ్ళాక రామమోహన్ గోదచేరువ నోమెట్టెక్కి కాసేపు ఊరికేసి చూస్తూ నిలబడతాడు. ఇంతలో తలుపు నెమ్మదిగా మూసుకుంటున్న చప్పుడైతే 'అగాగు' అంటూ అది పడకుండా తా నడ్డుకోడాని కటువేపు పరుగెత్తుతాడు. ఇంతలో జ్యోతి అతి వేగంగా తలుపు వలతలనుంచి పరుగెత్తుకొనివచ్చి తలుపింకో క్షణంలో మూసుకుపోతుం దనగా ఇవతలకొచ్చి పడుతుంది. అవిడ ఆయాసంతో ఒగుర్చుకుంటూ గోపురాన్నాసుకుని నిలబడుతుంది]

రా:—(క్షణంవరకూ ఆతుర్దా, యిప్పుడు సంతోషం కనపరుస్తూ) మెట్టి కలనైతేనేం పైకొచ్చావే.

జ్యో:—(కోపంగా) చూడు నిన్నేంచేసినా పాపంలేదు.

రా:—ఏం, నేనేంచేశా ?

జ్యో:—నన్నక్కడ ఉండనివ్వకుండా లాక్కొచ్చిన వాడవు నువ్వు కామా ?

రా:—నీ అంతట నువ్వొచ్చి పైగా నన్నంటున్నావా ?

జ్యో:—అవును, ఎప్పటికైనా ఆడదే బుద్ధితక్కువది.

రా:—అంటే ?

జ్యోతి:—అంటేలేదు గింటేలేదు, నేయిహ మాట్టాడను.

రా:—జ్యోతీ, ఈ ఊరెంతో బాగుందికాదా?

జ్యోతి:—నే యిన్నాళ్ళూ అనుకుంటూ వచ్చిందిలాంటి ఊరు చూస్తాననే. ఎక్కడో యిలాంటి ఊరుంటుందని నాకు మొదటినుంచీ తెలుసు. అదీవేళిక్కడే ప్రత్యక్షమయింది. ఇలాంటి జీవితఫక్కి ఏర్పరుచుకునే శక్తి—మనుష్యులలో ఉందని నాకు తెలుసు... పుల్లారుచుట్టూ మూగిన కుక్కలలా మనం బతుకుతున్నాం కాని—అలా బతకనక్కరలేదు, రాం. మన జీవితంలో సుఖమూ శాంతి—ఎప్పుడో కానెరగమ—ప్రీతి నిత్యమూ సుఖశాంతు లనుభవిస్తున్నారు, చూశావా?

రా:—చూశా, జ్యోతీ.

జ్యోతి:—మనం పనికెళ్లడం—యజమానిదగ్గరా నాలుగుడబ్బులూ తెచ్చుకోపోతే పొట్టెలా గడుస్తుందనేనా? పనిలో మన కాసత్తుందా? ఓ ఉపయోగమైన పని చేస్తున్నామనా?

ఈ ఊళ్ళోవాళ్ల పని తీరే వేరు. వాళ్ళే పెద్దపనై నా—నలుగురూ పూనుకుని నలుగురి చాకచక్యం వినియోగపరుస్తూ—నానాటికీ తమ చేతులలో పెరుగుతూన్న దాన్ని చూసి సంతోషిస్తూ—కడముట్టా నిర్వహిస్తూంటారు. ములుకోలపుచ్చుకు పొడిస్తేనేకాని మనం కదలమా—వాళ్ళు చూశావా, ఎంతాసక్తితో, ఎంత ఉత్సాహంతో, ఏలాంటి భినివేశంతో పనిచేస్తూంటారో. మన కటికి దారిద్ర్యానికీ, వాళ్ల ధన ధాన్య సమృద్ధికీ యిదే కారణం, రాం. పొద్దున్న నువ్వేమన్నావ్; “ఏమో ఏం చెప్పం, ఏదీ చూడందే ఎలా నమ్మం?”

రా:—నే పొద్దున్నన్నవన్నీ మరిచిపో, జ్యోతీ. నేవచ్చి చూశాగా?

జ్యోతి:—నే మాత్రం కనిపెట్టలేదనుకున్నావా, నువ్వా ఊరు చూస్తూన్నప్పుడెలాఉన్నావో? అన్నిటి మాటకేం రాం, అక్కడి పిల్లల్నెలా మరచిపోగలం?

రా:—మనం ఏదీ మరచిపోవద్దు జ్యోతీ. ఇప్పుడేకాదు, కొన ఊపిరుంజేదాకా.

జ్యో:—అబ్బా, నా కాళ్లు పీక్కుపోతున్నాయి, నే యిహ నిలబడలేను.

[అని చతికిలబడుతుంది. రామమోహన్ అవిదప్రక్కని కూర్చుంటాడు. జ్యోతిర్మయి అతనిమీద కాస్తానుకు కూర్చుంటుంది. రామమోహన్ అవిడచెయ్యి తన చేతులలోకి తీసుకుంటాడు]

రా:—నీ మాట పూర్తిచెయి, జ్యోతీ.

జ్యో:—పూర్తిచెయడాని కింకేముందీ? ఇక నువు చెప్పు.

రా:— నే చెప్పవలసింది చాలా ఉంది. చెపుతా, కాస్తాపిక పట్టి, నీ మాట పూర్తిచెయి.

జ్యో:—రాం, నిన్న నమ్మిన ఆడదాన్ని అప్టకష్టాలూ పెట్టేవాడివి సుమా.

రా:—నే ఎన్ని కష్టాలు పడాలో నీకూ తెలుస్తుంది. ఏ కష్టాలొచ్చినా—ఆడవాళ్ల గౌరవం నువు నిలబెడుతూ—మొగాళ్ల గౌరవం నే నిలబెడుతూ నడుచుకున్నామంటే—ఏమొచ్చి మన్నేంచెయగలవ్?

జ్యో:—నే ఈ ఊరు చూడకపోతే ఎప్పటికీ నా మనసులోమాట చెప్పేదాన్ని కానుసుమా. నువ్వేమనుకున్నావో, నే ఎంతో ఆశ్చర్యమన పడే మనిషిని.

రా:—నే ఎరుగుదును జ్యోతీ.

జ్యో:—అయితే చెపుతా విను. మనం పొద్దున్న కలుసుకున్నప్పుడు నువు నన్నెంతో ఆకర్షించావు. నాకు పట్టుకున్న విచారమల్లా: “ఇతనికి జేనిలోనూ నమ్మకంలేదే, యితనితో ఎలాగురా జేముడా” అనే. నీ మీద చిరాకుపడి నే వెళ్లిపోయా, జ్ఞాపకముందా? అదీ యిందుకోసమే. నువు నే కోరిన లాంటి వాడవు కావనే. నువ్వర్థం చేసుకోగలవో లేవో కాని — ఏ ఆడవైనా అర్థంచేసుకుంటుందీ విషయం.

ఆ ఊరు చూశాక నీలో ఎంతో మార్పొచ్చింది. చిన్నతనంలో మీ అమ్మ చెంగట్టుకు తిరుగుతూన్నప్పు డెలాఉండేవాడవో—అలా అన్నీ చూస్తూ, అన్నీ అడిగి తెలుసుకుంటూ, నవ్వుమొహంతో తిరుగుతూన్న నిన్ను చూసి నే మనసారా ప్రేమించా, నువ్వు నన్ను ప్రేమిస్తూన్నావేమో అనాశపడ్డా. ప్రేమిస్తూన్నట్టే కనపడ్డావు కూడా.

రా:—అవును, జ్యోతీ, నే మొదటినుంచీ నిన్ను ప్రేమిస్తూ వచ్చా.

జ్యో:—నిజంగానే ?

రా:—నిజం, జ్యోతీ, నిజం.

జ్యో:—అయితే యింకేం ? (అని సంతోషం కనపరుస్తూ రామ మోహన్ మీద కొరుగుతుంది. రామమోహన్ ఆవిడ్ని దగ్గరకు తీసుకుంటాడు) నే అనుకున్నా, ఊ, ఆచక్కటి వాళ్లని చూశాక నే నీకంటి కొనతానా, యిన్నాళ్ళూ బురదలో పొగ్గాడుతూన్నదాన్ని నే వాళ్ళ ముందు నిలవడాని కర్హు రాలనా ? అని.

రా:—(చూటకడ్డొచ్చి) ఏవిషయంలో నువ్ వాళ్లకి తీసిపోయావు, జ్యోతీ ? అదీగాక నేను బురదలోంచొచ్చినవాడినేగా ? మన ఊరు చూస్తూ ఉంటే నాభావాలు నీకళ్లల్లో ప్రతిఫలించాయి, నీభావాలు నా కళ్లలో ప్రతిఫలించాయి ! మనిద్దరమూ ముళ్లతోవనిస డీఊరొచ్చాం. ఈ ఊళ్ళోవాళ్ల తోవని నడవలేడే. మనలోమనకి కుదిరిన అన్యోన్యం వీళ్లలో మనకెలా కుదురుతుందీ ?

జ్యో:—(సంతోషం కనపరుస్తూ) మనకీ అన్యోన్యం కుదిరింది గదా అని సంతోషించి దీన్నెంతోకాలం నిలచెట్టుకుంటూ, మన మీఠిళ్ళో బతకొచ్చుకున్నా. వాళ్లు మన్నుండమన్నారుకూడాను. అందుకనే, నువ్వు నన్ను విడిచివెళ్ళినా నే ఆగుర్దా పడలేదు. ఏయంత్రాలో చూడ్డానికి వెళ్లుంటావని చూసి మళ్ళీ వస్తావనుకున్నా. సాయంత్రం పడింది, నువ్వింతకీ రా వంతకీరావు. అక్కడివాళ్లనడిగితే నువ్వెక్కడి కెళ్ళోవో ఎవరూ ఏరగమన్నారు. ఇంతలో సీతారామమ్మగారొచ్చి నువ్విక్కడ నాకోసం కనిపెట్టుకున్నావని చెప్పింది. దాంతో పరుగు

పరుగు నిక్కడికొచ్చా. ఒక్కక్షణం ఆలస్యమయితే లోప లుండిపోయే
గానే, ఏమా బై టెండుకుండిపోయాడా అని మాచిరాకుపడ్డా. కా నేం
చేయను? నే పైకిరాకుండా నిన్ను లోపలికి తీసు కెళ్లడమెలాగ? నువ్వు
లేండే నే ఒక్కరైనా అక్క డెలా ఉండిపోనూ - నీతో ఉండాలిసిన
దాన్ని కాని.

రా:—అవును, జ్యోతీ, నేకోరిందీ నువ్వు నాతో ఉండాలనే.
అందుకోసమే నువ్వు వస్తా వ నిక్కడాగా.

జ్యోతి:—ఇక్కడాగకపోతే ఊళ్లో కెందుకు రాకూడదూ! ఇక్క
డెందుకుండిపోయావ ?

రా:—నువ్వు ఊళ్ళోనూ నే బయటాఉండడం నాకు హితవుకాదు.
నువ్వోవేళ లోపలుండిపోతావేమో సూర్యాస్తమయంలోపున రావేమో
అన్నభీతి నాకుంది. కాని నే ఏంచెయ్యను? నే ఊళ్ళోకొస్తే మళ్ళీ
బైటకి రాగలుగుతానన్న ధైర్యం నాకులేదు. నువ్వేనా నన్నక్కడుంచె
యొచ్చు; లేకపోతే, నాకే ఆ ఊరిదిలిపెట్టడానికి మనసు రాకపోవచ్చు,
అందుకోసమే దీన్నంటిపెట్టుకు కూర్చున్నా. అక్కడికీ, నామనస్సు
స్వాధీనంగాక రెండుసార్లు రోడ్డుదాకానికి నువ్వొస్తున్నావేమో అని
చూశా. కాని మళ్ళీ చప్పున బైటికొచ్చేశా.

జ్యోతి:—ఏం, నువ్వు బైటకెందుకు రావాలి? ఈ ఊరెందు కొదిలి
పెట్టాలి? ఇదీ నీకు నచ్చలేదంటావా ఏమిటి, రాం ?

రా:—(లేచి తొందరగా) కాదు జ్యోతీ, యీ ఊరు నచ్చక కాదు.
ఎవరో ఒకరు వెనక్కెళ్లొస్తూ ?

జ్యోతి:—(లేస్తూ) ఎందు కోసం వెన కెళ్లడం? వెళ్లినవాళ్లు
వెళ్లారుగా ?

రా:—అవును - శ్రీకాంతయ్యా - విశ్వేశ్వరరావు - మొగుడ్ని
డెంటిడ్చుకుని భాగ్యేశ్వరీ - కూతుర్నికూడా ఒదిలేసి మహాలక్ష్మమ్మా -
వెళ్లిపోయారు. వీళ్లు వెళ్లేం లాభం, జ్యోతీ? వీళ్లనక్కడివాళ్లు మీరు

చూసిన ఊరెలాంటిద నడిగితే వీళ్లేమంటారు ? అంత ఘండాలమైన ఊరదే కా నింకొకటి లేదంటారా, అనరా? అందుకే యింకొకళ్లు వెళ్లి - నిజస్థితి చెప్పాగూ ?

జ్యోతి:—అవు న దవసరమే.

రా:—నే బైటున్నా గనుక నువ్వు బైటకొచ్చా నన్నావా ?

జ్యోతి:—నే ఆడదాన్ని గనకొచ్చేశా.

రా:—నే మొగాడ్ని గనక - స్వసుఖం మాత్రం కోరే పశువుని కాను గనుక - నేచూసింది నలుగురికీ తెలియజేయకుండా ఎలా నిద్రపో గలను, జ్యోతి ? ఇదివరకు - జీవితం తప్పదానిని వెడతూందని నాకు తెలుసు, దాన్ని మంచిదారిలో ఎలా పెట్టడమో తెలియదు. అప్పుడు నే ఏం చెప్పేం లాభం ?

జ్యోతి:—ఇప్పుడు తెలుసుకున్నావు గనుక—

రా:—ఊరూరా వాడవాడా నీన్ని వ్యాపకం చెయ్యాలి. రాత్రనక— పగలనక—మనమెక్కడున్నా—

జ్యోతి:—అయితే మనం వెనక్కెళ్లడ మెలాగ ?

రా:—మన మిక్కడికెలా వచ్చాం, జ్యోతి, ఏదో శక్తి మన్నిక్కడికి లాక్కుచ్చింది—మన మెలాంటివాళ్లమో పరీక్ష చేద్దామనీ, ఆ పరీక్షలో మనం నెగ్గుకొచ్చామా, ఆ శక్తి మన్ని వెనక్కి తీసుకెడుతుంది. కాని, మనం చెప్పేదందరికీ రుచిస్తుందనుకున్నావా? కొందరి భయం—ఇది వాళ్ల భోగభాగ్యాల కేమడ్డు తెస్తుందో అనే. “ఇంకొకళ్లు మాడిచస్తున్నా మన కన్నీడున్నా” యనే వాళ్ళసంతుష్టి. నానాగడ్డీ తిని అధికారాలు సంపాదించుకున్న మరికొందరు—అవి వొదిలిపెట్టమంటే ఒదిలిపెడతారా? ఇంకొకళ్ళ నెత్తెక్కి తొక్కుతూంటేనే కాని—వాళ్ళకి సంతుష్టుంటుందా? ఈ బరదగుంటలో ఎందుకయ్యా మీ హోదాలూ మీ అధికారాలూ, పైకొచ్చి నలుగురితో సమానంగా బతకండంటే వాళ్లు వింటారా? వినరు, జ్యోతి వినరు. పైపెచ్చు మన్ని వెక్కిరిస్తారు, వేళాకోళం చేస్తారు, పిచ్చివాళ్లకింద కట్టేస్తారు. దీనంతకీ మనం సిద్ధపడుండాలి.

తెలివైన ఘటాలమనుకునే వాళ్ళింకో కొందరుంటారు. “ప్రపంచంలో కుళ్ళంతా మాకు తెలుసు; కాని దెక్కడ మారుతుందీ, యిదిలా ఉండ వలసిందే” అంటారు వీళ్లు. బి. ఏ. ఎం. ఏ. లు ప్యాసయినవాళ్ళలో మూడొంతులమందిలాంటివాళ్లే, జ్యోతి. వీళ్లు తెలుసుకున్నవాళ్ళూ కారు, తెలియనివాళ్ళూ కారు. శ్రమే అయినా, మనం వీళ్ళకీ నచ్చచెప్పాలి.

జ్యో:—రాం, యిదో పెద్దపని సుమా. ఎంతో కష్టంమీదకాని నీన్ని నిగ్రహించుకురాలేం.

రా:—నువ్వెంతా ఏం విన్నావ్ ? ఒక్కొక్కరోజు—ఎవరూ మనం చెప్పింది వినరు—ఎవరూ మన చేరువకి రారు. ఓవేపు బియ్యానికి డబ్బివ్వ మ నొత్తిడి ; ఓ వే పిల్లు ఖాళీ చేసు మనొత్తిడి—చేతుల్లో చూడొస్తే పావలా డబ్బులు కనపడవు. ఎటు వెళదానికి ఏం చెయదానికి తోచక కాలా చెయ్యా ఆడని ఆ ఆవస్థలో—నిజంగా ఆ ఊరు మాళామా అని మనమే సందేహిస్తూ...

జ్యో:—రాం, ఒక్కసారి మళ్ళీ మనం ఊరు చూస్తాదాం రా (అనిద్దరూ గోడెక్కి చూస్తూండగా) ఆహా! జ్యోతిర్మయన్న పేరుకి సార్థకంగా—ఈ మెరుపు నీపాలతో—ఎంతందంగా ఉందో యీ ఊరు ! రాం, ఈ ఊరు విడి చెలా వెళ్ళడం ?

రా:—వెళ్ళక తప్పదు, జ్యోతీ.

జ్యో:—(ఊరుకేసి తిరిగి) ఓ సౌందర్యరాశి ! నిన్ను మళ్ళీ ఎప్పుడు చూస్తానో, నే వెళ్లొస్తా.

[అనేడుస్తూ కూలబడుతుంది. రాం అవిడ్ని లేవతీసి ఓదారుస్తా.]

రా:—ఏడవకు జ్యోతీ, ఏడవకు.

జ్యో:—(ఇద్దరూ కిందకి దిగుతూండగా, ఇంకా ఏడుస్తూనే) ఈ ఊరొదిలి రావాలని నాకులేదు, అక్కడికెళ్లాక మరీ చీకట్లు కమ్ముకు పోయినట్టుంటుంది.

రా:—చీకట్లు కమ్ముకు పోయినట్టెందు కుంటుంది, జ్యోతీ, వెలు తురు చూసొచ్చిన వాళ్లం మనంగా ? ఇక్కడ మనం చూసినవి - మళ్ళీ

మళ్ళీ జ్ఞాపకం తెచ్చుకుంటే - మనకెక్కడలేని జవసత్వాల్లా వస్తాయి. ఈ లాంటి ఊరుందన్న శుభవార్త - సంఘ శ్రేయస్సుకోరి పాటుపడే వాళ్ళతో చెప్పి వాళ్ళ ధైర్యోత్సాహాలు బలపరుద్దాం. మనుష్యుల స్వభావా లెప్పటికీ మారవని మనకి కొందరు పదేశం చెయ్యబోతారు. ఇది వట్టికల్లు, జ్యోతి, మనుష్యుల స్వభావా లెన్నెన్ని సార్లులో మారుతూ వచ్చాయి. కాని జాడ్యయుగంనుంచీ యీ నాటివరకూ మారకుండా వస్తూన్నది - యావన్మందికీ సుఖజీవన మేర్పరుద్దామనే మానవుడి ఆకాంక్ష. ఈ ఆకాంక్షతో పనిచేసేవాళ్ళని బండిఖానాలలో పెట్టి, కొరడాలతో కొట్టి తుపాకులతో కేల్చి - దీన్నెలాగేనా అణచివేద్దామని ఎన్నెన్ని ప్రయత్నాలో చేశారు. ఈ ఆకాంక్ష అణగలేదు సరికదా, సర్వతో ముఖంగా వ్యాపిస్తూ వచ్చింది. నువ్వు భారతదేశంలో ఏప్రాంతానికెళ్ళినా - హిమాలయ పర్వతాలు దాటి టిబెట్ దేశం వెళ్ళినా - పసిఫిక్ మహాసముద్రం దాటి అమెరికా వెళ్ళినా - ప్రపంచంలో ఏమారుమూల దేశాలకెళ్ళినా - యీ ఆకాంక్షతో పనిచేసే వాళ్లు నీ కెదుకొతారు. వాళ్ల నానవాలు పట్టడానికి - కళ కళ లాడుతూన్న వాళ్ల మొహాలూ, నదురూ బెదురులేని మాటలీరూ - యివే నీకు గుర్తు. మానవ సౌభాగ్యం కోసం పాటుపడడానికి - సర్వస్వమూ ధారపోసి - ప్రతివాడూ ముందుకురాడు. అవసరమైతే ప్రాణంకూడా అర్పించడానికి - ప్రతివాడూ సిద్ధపడడు. ఇక్కడొకడూ - అక్కడొకడూ - యీగ్రామంలో ఓయిద్దరూ - ఆబస్తీలో ఓ నలుగురూ - ఇలాక్రమేణా సంఖ్యపెరిగి - పదులువందలై, వందలు వేలై - లక్షోపలక్షల జనసమూహమై - పదివేల ఊళ్లు కట్టాలన్నా -

జ్యోతి:—(తలెత్తి ఊరు కేసిచూస్తూ) మన ఊరులాంటివేనా ?

రా:—(అధికోత్సాహపూరితుడై) బేను, మన ఊరులాంటివే. ఏఊళ్లో - ధనధాన్యాదుల పెంపుకోసం స్త్రీపురుషుల్ను పయోగించకుండా స్త్రీపురుషుల పెంపుకోసం ధనధాన్యాదుల్ను పయోగిస్తారో; ఏ ఊళ్లో వాళ్లు-దారిద్ర్యరోగ పిశాచాలని దూరంగా తరిమివేశారో; ఏఊళ్లో ప్రజలు-అసూయ, ధనకాంక్ష, యీర్ష్య అన్నవెలాంటివో ఎరగకుండా.

బతుకుతున్నారో;కొరడా పుచ్చు కొకళ్ళని లొంగతీసేవాడూ, దాసోహ
మని వాడికి లొంగేవాళ్ళూ, ఏడిళ్ళో మనకి కనపడరో-ఆలాంటిడిళ్ళు.
చీకటికొట్టలోంచి బైటకొచ్చి నూర్యచంద్రాదుల సాహచర్యమనుభవిస్తూ
ఏడిళ్ళోవాళ్ళు బతుకుతున్నారో - ఆలాంటిడిళ్ళు. వీళ్ళని మళ్ళీ చీకటి
కొట్టలోపెట్టడ మెవ్వరికీ సాధ్యంకాదు జ్యోతీ. “మిగతావాళ్ళందరూ
ఏకమై ఆడారు వశపర్చుకుందామని చూశారుకాని, అచెవ్వరికీ వశ్యం
కాకుండా, ఎక్కడా చెక్కుచెదరకుండా నిలిచుంది.”

జ్యోతి:—(నెమ్మదిగా) పద, రాం, మనం దూరాభారం వెళ్ళాలి.

[అని ఉభయులూ నడుస్తూండగా దూరాన్నుంచి భేరిమోత వినపడుతుంది]

జ్యోతి రత్న యి
ప్రచురించుచున్నది

నటించదగిన నాటకాలు

ఉదరనిమిత్తం	మైత్రా	1- 0-0
ప్రణయరోగులు	షెరిడాన్	1- 0-0
విశ్వం పెళ్లి	యజ్ఞన్నకాశ్రి	0-12-0
జ్యోతిర్మయి	అ. వెంకటనరుసు	1- 0-0
డిబెక్టివు	శరదీందు బెనర్జీ	1- 0-0
చిత్రాంగి	చలం	1- 8-0
త్యాగం	,,	1- 8-0
మంగమ్మ	,,	1- 0-0
జయదేవ	,,	1- 0-0
శకాంక	,,	1- 0-0
సావిత్రి	,,	0-12-0
నాటికాగుచ్ఛము	(నాటికలు)	1- 4-0
సత్యం శివం సుందరం	,,	1- 4-0

యు వ బు క్ డి హో

మ ద్రా సు

బె జ వా డ

మనసు ఫౌండేషన్
పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	IP/A109 13 139
పుస్తకం పేరు	జ్యోతిషము
కారీఖు	95-90-994
ముందు అట్ట	NO
వెనుక అట్ట	NO
మొత్తం పేజీలు	81
పెద్ద సైజు పేజీలు	NO
భాగ పేజీలు	NO
లేని పేజీలు	NO
తయారు చేసినది	Adwaini
పేజీలు విడదీసినది	Dr Ramya
ప్లాన్ చేసినది	Hema
పరీక్ష చేసినది	RAMYA
పేజీలు పరిశీలించినది	
బైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
స్టాన్ చెయ్యబడి	
తప్పులు	No
పరిస్థితి	good